

Tomislav Stojanov

University of Nottingham, School of Cultures, Languages and Area Studies
Jubilee Ave, Nottingham NG7 2RD, Ujedinjeno Kraljevstvo
tstojan@gmail.com, tomislav.stojanov1@nottingham.ac.uk

JEZIČNA INTEGRACIJA STRANIH RADNIKA IZ TREĆIH ZEMALJA U SVJETLU RAZVOJA HRVATSKE JEZIČNE POLITIKE

Tri referentna izvora demografskih projekcija – Europska komisija, Ujedinjeni narodi i skupina istraživača iz znanstvenoga časopisa *The Lancet* – procjenjuju da će Republika Hrvatska do kraja stoljeća imati između 1,6 i 2,8 milijuna stanovnika, odnosno zadržati između 37 % i 73 % stanovništva iz 2021. Iako pitanje opstojnosti hrvatskoga jezika kratkoročno nije upitno, podatak o procjeni broja govornika hrvatskoga jezika 2100. čini hrvatski jezik jednim od najugroženijih europskih službenih jezika. Strategija demografske revitalizacije Republike Hrvatske (2024.) procjenjuje da je godišnje potrebno integrirati oko 16.000 migranata kako bi se, bez promjene sadašnjih trendova, održala postojeća populacija. Od liberalizacije imigracijskih zakona 2021., broj stranih radnika iz trećih zemalja naglo raste, što je dovelo do toga da je Hrvatska 2023. postala treća zemlja s najvećim udjelom migranata na 1000 stanovnika unutar Europskoga gospodarskog područja. Ključno je pitanje ovoga rada žele li se strani radnici iz trećih zemalja jezično integrirati i koji bi model jezičnoga obrazovanja trebalo odabrati. Na temelju anketnoga istraživanja, provedenoga 2024. među 130 stranih radnika u sklopu programa Hrvatske gospodarske komore *Welcome to Croatia*, predlažu se smjernice za razvoj hrvatske jezične politike. Daje se pregled pet postojećih modela učenja hrvatskoga jezika kao stranoga s naglaskom na vaučerski model, uveden 2024. Zaključuje se da trenutni vaučerski model ima brojna ograničenja i ne zadovoljava potrebama četvrtoga, održivoga scenarija demografske revitalizacije Hrvatske. Stoga se predlaže novi model jezične integracije stranih radnika, osmišljen prema njemačkomu modelu, koji se uspješno razvija već dva desetljeća.

1. Uvod¹

Potreba za jezičnom integracijom imigranata toliko je istaknuta u suvremenom europskom društvu da ju je Europska unija obuhvatila posebnim akcijskim planom.² Taj dokument ističe kako je učenje jezika zemlje domaćina nužno za uspješnu integraciju stranih radnika te da im treba omogućiti trajno učenje jezika, uklanjajući sve prepreke u tom procesu. Mjere kojima se strani radnici mogu integrirati u društvo i doprinijeti demografskoj revitalizaciji već su integrirane u europsko zakonodavstvo. Na primjer, Direktiva EU-a 2003/109/EZ (članak 15., stavak 3.) omogućuje državama članicama da od stranih radnika zahtijevaju pohađanje tečajeva jezika zemlje primateljice za dobivanje stalnoga boravka, dok Direktiva EU-a 2021/1883 o tzv. plavoj karti administrativno olakšava ulazak i boravak visoko kvalificiranim radnicima iz trećih zemalja u Europskoj uniji. U zadnja dva desetljeća jezično-integracijska politika prolazi kroz bitne promjene u mnogim europskim zemljama. Primjerice, dok je 2007. uvjet poznavanja jezika bio jedan od kriterija za dobivanje boravka u deset od promatranih 26 europskih zemalja, u 2018. samo sedam od 40 promatranih europskih zemalja nije imalo takav uvjet (Rocca et al. 2024).

Zapadne zemlje s dugom imigracijskom tradicijom imale su vremena osmisliti i provoditi demografske i jezično-integracijske politike. Hrvatska, donedavno neprepoznata kao popularno useljeničko odredište, suočava se s iznenadnim porastom broja stranih radnika iz dalekih azijskih zemalja. Iskustva velikih imigracijskih zemalja pokazuju važnost uspostave održivoga i dugoročnoga modela jezične integracije useljenika, što ujedno nosi i značajnu političku poruku i za Hrvatsku.

Demografi upozoravaju na neodrživost sadašnjega izrazito brzoga rasta imigracije, ističući da postoji optimalna stopa integracije doseljenika bez povećanoga rizika od getoizacije i društvenih sukoba.³ Primjerice, politika poslodavaca da uvoze radnu snagu vodeći se najviše vlastitim interesima ne mora se nužno podudarati s dugoročnim interesima društva u cjelini. Stoga se iz stručnih, ali i političkih krugova sve češće zagovara potreba za postojanjem sustavne i dugoročno uspostavljene imigracijske politike u zemlji.

¹ Sve poveznice navedene u radu posjećene su 26. veljače 2025.

² Akcijski plan za integraciju i uključivanje 2021. – 2027. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0758>.

³ Demograf Anđelko Akrap iznosi podatak o udjelu oko 10 % useljenika u populaciji koje društvo može integrirati bez većih poteškoća. (»Hrvatska postaje useljenička država bez migracijske politike. Evo na što upozoravaju stručnjaci«, *Večernji list*, 26. veljače 2024.).

U veljači 2025. Hrvatski sabor usvojio je Izmjene i dopune Zakona o strancima (NN 40/2025). Novi zakon regulira mnoge sadržaje, primjerice povećani nadzor nad agencijama za privremeno zapošljavanje, uvođenje obveze jamstava (zadužnica) poslodavaca te uspostavlja pravila o kvaliteti smještaja stranih radnika. Međutim, Zakon nije donio nikakve nove mjere u vezi s jezičnom integracijom radnika migranata.

Ovaj rad nastoji upozoriti na ta propuštena mjesta, raspraviti o potrebama te predložiti moguća rješenja. Iako svaku veliku migraciju prate ozbiljni izazovi – civilizacijski, gospodarski, demografski, politički i ini – ona istovremeno donosi i velike prilike. U ovom se radu kao ključna prilika razmatra jezična integracija stranih radnika, za koju se očekuje da može doprinijeti demografskoj revitalizaciji Hrvatske.

Drugo poglavlje članka predstavlja demografske projekcije kretanja broja stanovnika Hrvatske u europskom kontekstu do 2100. godine, temeljeći se na trima ključnim referentnim izvorima: Europskoj komisiji, Ujedinjenim narodima i skupini autora časopisa *The Lancet*. Prema njihovim su prognozama demografski izgledi Hrvatske među najnepovoljnijima u Europi. Nadalje, poglavlje obuhvaća analizu migracijskoga salda Hrvatske (razlike između broja iseljenih i doseljenih) od 1993. do 2023. te prikazuje Strategiju demografske revitalizacije Republike Hrvatske (2024.), koja definira četiri moguća scenarija budućega demografskog razvoja. Osobita je važnost strategije u tome što određuje potreban broj godišnjih useljenika kako bi se populacija održala na približno istoj razini, pod uvjetom da se trenutna kretanja ne promijene.

Treće poglavlje istražuje imigraciju u Hrvatsku od 2018. godine u kontekstu zemalja Europskoga gospodarskog prostora, otvarajući raspravu o mogućnostima demografske revitalizacije integracijom stranih radnika iz trećih zemalja.

Četvrti dio posvećen je predstavljanju postojećih programa učenja hrvatskoga jezika za strane radnike. Uključuje pregled najvažnijih programa, poput Croaticuma (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), programa Grada Zagreba, inicijativu udruge *Zemljani – Are You Serious?*, vaučerski sustav učenja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) te projekt *Welcome to Croatia* Hrvatske gospodarske komore (HGK) i Veleučilišta Bernays (sada Sveučilište Algebra Bernays). Posebna pozornost posvećena je vaučerskom sustavu HZZ-a kao jedine široke mjere koju je država organizirala za strane radnike iz trećih zemalja, koja se ovdje radno naziva »hrvatskim modelom jezične integracije«.

Peti dio rada predstavlja ishode anketnoga istraživanja HGK-a i Veleučilišta Bernays koje je provedeno među 130 polaznika programa *Welcome to Croatia* tijekom 2024. Oni nam otkrivaju nove i zanimljive uvide o radnicima migrantima i njihovu radu i boravku u Hrvatskoj.

Ovaj se rad ne bavi teorijskim i metodološkim vidovima modela usvajanja jezika kao inoga stranih radnika u Europi niti ih uspoređuje s hrvatskim vaučerskim sustavom. Europska praksa vrlo je raznolika pa se čitatelje koji žele dodatne informacije upućuje na mrežnu stranicu projekta Vijeća Europe *Linguistic Integration of Adult Migrants*⁴, gdje su dostupne analize i primjeri najboljih praksi. Vijeće Europe izradilo je i dokument *Ways to support work-related language learning: 35 examples of practice*, koji donosi pregled programa jezične integracije za desetak europskih jezika.⁵

Šesto poglavlje pruža analitičku podlogu za koju se očekuje da bi mogla biti korisna za oblikovanje praktičnih integracijskih i jezičnih politika u Hrvatskoj. Obuhvaća ciljeve integracije, kritički se osvrće na postojeći vaučerski sustav učenja hrvatskoga te opisuje jezično-integracijsku politiku koja je uspješno provodi u Njemačkoj već dva desetljeća. Na kraju rada predlaže se okvir za hrvatsku jezičnu politiku povezanu s jezičnom integracijom stranih radnika. U dodatku se nalazi anketni upitnik kojim se koristilo u istraživanju.

U trenutku pisanja rada nije pronađeno nijedno istraživanje s analizom anketnih rezultata o jezičnoj integraciji stranih radnika iz trećih zemalja u Hrvatskoj. Nedostatak ovih podataka može dovesti do neinformiranih političkih odluka i širenja stereotipa. Stoga je sustavno prikupljanje podataka o stranim radnicima ključno za oblikovanje demografske strategije i jezične politike.

Prvi općeniti istraživački izvještaj objavljen je vrlo nedavno, mjesec dana prije nastanka ovoga teksta (Balabanić et al. 2025). Riječ je o pregledu anketnih ishoda 400 stranih radnika iz Azije i Afrike. Ispitivanje je provedeno od 23. prosinca 2024. do 12. siječnja 2025. mrežnim i terenskim pristupom licem u lice. Istraživački izvještaj sadržava ishode na 37 pitanja osmišljenih oko pet glavnih istraživačkih tema. Kako autori ističu, riječ je o kvaliteti života stranih radnika u zemlji, zadovoljstvu svakodnevnim životom, sociodemografskim karakteristikama, osjećaju sigurnosti i planiranju budućnosti te životnim promjenama nakon migracije. U tom istraživanju jeziku su posvećena dva pitanja. Prvo se pitanje odnosilo na materinski jezik (23 pobrojanih jezika). Apsolutnu većinu (70 %) čine govornici triju je-

⁴ <https://www.coe.int/en/web/lang-migrants/home>.

⁵ <https://languageforwork.ecml.at/Portals/48/documents/Ways-to-support-work-related-language-learning-EN.pdf>.

zika, u slabije preglednom grafikonu na 8. stranici čini se da se to odnosi na tagaloški (29 %), nepalski (25 %) i hindski (16 %). Drugo se pitanje odnosilo na poznavanje hrvatskoga jezika. Raspon odgovora na pitanje bio je sljedeći: 8 % »govorim hrvatski tečno«, 21 % »govorim hrvatski na osnovnoj razini«, 53 % »ne govorim hrvatski, ali razumijem neke osnovne riječi« i 18 % »ne govorim hrvatski«. Institut za istraživanje migracija, kojemu pripada devet autora, otvorio je i posebnu mrežnu stranicu koja prati i objavljuje raznovrsne vijesti vezano za strane radnike u zemlji.⁶

2. Demografske projekcije

2.1 Eurostat

Prvi je izvor demografskih projekcija Europska komisija (EUROPOP2023) koja uzima u obzir broj stanovnika iz 2022. za 30 europskih zemalja – 27 članica Europske unije te tri pridružene zemlje (EK, 2024).⁷ Prema ovoj projekciji Europa će do 2100. imati 94,5 % stanovništva u odnosu na 2022., što pokazuje pad od 5,5 postotnih bodova – s 461 na 436 milijuna stanovnika. Polovica analiziranih zemalja zadržat će ili povećati broj stanovnika, dok će preostale bilježiti pad. Najveći rast očekuje se u Islandu (165 %), Luksemburgu (154 %), Malti (145 %) i Švedskoj (127 %). Prema Eurostatu Hrvatska bi do 2100. godine mogla imati 2,8 milijuna stanovnika, što znači da bi zadržala 73 % stanovništva iz 2022. (tablica 1). Samo bi tri zemlje imale negativniju projekciju zadržavanja stanovništva od Hrvatske: Grčka (69 %), Litva (63 %) i Latvija (62 %).

Tablica 1. Procjena broja stanovnika u 30 europskih zemalja u 2100. izražena u postotcima zadržavanja stanovništva u odnosu na 2022. godinu.
Projekcija Europske komisije.

Zemlja	Vrijednost (%)	Zemlja	Vrijednost (%)
Island	165,9	Estonija	96,8
Luksemburg	154	Španjolska	95,1
Malta	145	Mađarska	93,4
Švedska	127	Slovenija	92,5
Norveška	124	Portugal	86,7

⁶ <http://www.strani-radnici.net/>.

⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_projections_in_the_EU. Eurostat je podatke zadnje ažurirao 10. listopada 2024.

Zemlja	Vrijednost (%)	Zemlja	Vrijednost (%)
Irska	116	Finska	86,2
Švicarska	115,6	Italija	85
Cipar	111	Slovačka	83,7
Belgija	108	Poljska	78,3
Austrija	106,6	Rumunjska	76,7
Danska	104,3	Bugarska	73,8
Nizozemska	104	Hrvatska	73
Češka	101,2	Grčka	69,6
Njemačka	101	Litva	63,2
Francuska	100	Latvija	62,1

2.2 Ujedinjeni narodi

Ujedinjeni narodi izrađuju demografske projekcije od 1950. godine za 237 zemalja svijeta, a posljednja inačica objavljena je 2024. (UN 2024).⁸ Prema procjenama UN-a broj stanovnika u 30 europskih zemalja smanjit će se s 461 milijun u 2022. na 362 milijuna u 2100., što znači pad od gotovo 100 milijuna ljudi. U prosjeku će odabrane europske zemlje u 2100. zadržati 78,1 % svojega stanovništva. Samo će pet zemalja zabilježiti rast: Luksemburg, Švedska, Francuska, Švicarska i Irska.

Ujedinjeni narodi predviđaju da će Hrvatska biti peta europska zemlja s najvećim gubitkom stanovnika. Očekuje se da će do 2100. broj pasti na 2,1 milijun, što znači da će zemlja zadržati samo 55 % populacije iz 2022. (Tablica 2).

Tablica 2. Procjena broja stanovnika u 30 europskih zemalja u 2100. izražena u postotcima zadržavanja stanovništva u odnosu na 2022. godinu.

Projekcija Ujedinjenih naroda.

Zemlja	Vrijednost (%)	Zemlja	Vrijednost (%)
Luksemburg	111,1	Mađarska	77,1
Švedska	107,2	Slovenija	77

⁸ <https://population.un.org/wpp/>.

Zemlja	Vrijednost (%)	Zemlja	Vrijednost (%)
Francuska	102,9	Češka	76,6
Švicarska	102,3	Španjolska	69,1
Irska	100,6	Malta	66,7
Danska	98,1	Grčka	62,5
Norveška	97,1	Slovačka	62,2
Nizozemska	96	Estonija	60,7
Belgija	94,2	Italija	59,6
Cipar	93,9	Rumunjska	56,6
Island	92,2	Hrvatska	55,3
Portugal	84	Bugarska	52,3
Njemačka	83,9	Poljska	50,2
Finska	81,9	Latvija	49,4
Austrija	81,1	Litva	42,3

2.3 *The Lancet*

Istraživanje skupine od 25 autora, objavljeno 2020. u časopisu *The Lancet*, koje je financirala zaklada Billa i Melinde Gates, obuhvaća demografske projekcije za 195 zemalja u razdoblju od 2017. do 2100. (Vollset et al. 2020). Prema njihovim će procjenama 30 odabranih europskih zemalja 2100. godine imati 324 milijuna stanovnika, što znači da će u prosjeku zadržati 73,5 % svoje populacije iz 2022. godine. Očekuje se da će osam zemalja povećati broj stanovnika: Norveška, Švedska, Luksemburg, Belgija, Irska, Island, Danska i Francuska. Za Hrvatsku se predviđa da će 2100. godine imati 1,62 milijuna stanovnika, odnosno tek 37,8 % populacije iz 2022. godine. Samo dvije zemlje imaju lošije prognoze – Bugarska (37,1 %) i Latvija (22 %). Budući da su autori polazili od zastarjeloga podatka o 4,28 milijuna stanovnika u Hrvatskoj, stvarna procjena za 2100. zapravo je još nepovoljnija.

Tablica 3. Procjena broja stanovnika u 30 europskih zemalja u 2100. izražena u postotcima zadržavanja stanovništva u odnosu na 2022. godinu.
 Projekcija Vollset et al. (2020).

Zemlja	Vrijednost (%)	Zemlja	Vrijednost (%)
Norveška	142	Cipar	62
Švedska	130	Estonija	62
Luksemburg	120	Slovenija	55
Belgija	119	Mađarska	53
Irska	111	Grčka	52
Island	111	Litva	51
Danska	105	Italija	50
Francuska	102	Španjolska	49
Švicarska	96	Slovačka	47
Finska	94	Portugal	42
Njemačka	79	Poljska	4
Nizozemska	79	Rumunjska	39
Austrija	74	Hrvatska	37
Malta	67	Bugarska	37
Češka	63	Latvija	22

2.4 Strategija demografske revitalizacije RH

Od uspostavljanja i međunarodnoga priznanja 1991. do posljednjega popisa stanovništva 2021. broj stanovnika Republike Hrvatske smanjio se s 4,43 na 3,88 milijuna što predstavlja pad od 18,7 %. Dva ključna sociopolitička čimbenika doprinijela su ovom značajnom padu u prilično kratkom razdoblju – Domovinski rat i ulazak Hrvatske u Europsku uniju.

Zanimljivo je da se gubitak od 383 tisuće stanovnika ne podudara s podacima Državnoga zavoda za statistiku (DSZ) o vanjskoj migraciji stanovništva RH od 1993. do 2021. Ti podatci, koji se temelje na evidenciji Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) o promjeni prebivališta, pokazu-

ju suprotni trend, odnosno da se u istom razdoblju doselilo 249.315 osoba (tablica 4).⁹

Tablica 4. Odnos broja iseljenih i doseljenih u Republiku Hrvatsku od 1993. do 2023. Izvor: Državni zavod za statistiku.

Godina	Migracijski saldo	Godina	Migracijski saldo
1993.	48.533	2009.	–1.472
1994.	23.263	2010.	–4.875
1995.	26.613	2011.	–4.165
1996.	34.569	2012.	–3.918
1997.	33.812	2013.	–4.884
1998.	44.192	2014.	–10.220
1999.	18.625	2015.	–17.945
2000.	23.432	2016.	–22.451
2001.	16.927	2017.	–31.799
2002.	8.598	2018.	–13.486
2003.	11.921	2019.	–2.422
2004.	11.571	2020.	–632
2005.	8.218	2021.	–4.512
2006.	7.286	2022.	11.685
2007.	5.620	2023.	30.178
2008.	7.053		

Tablica 4 pokazuje da negativni migracijski saldo traje od 2009. do 2021. godine, nakon čega se trend počinje mijenjati. Ova promjena može se objasniti otvaranjem granica Europske unije za hrvatske državljane, kao i liberalizacijom useljavanja stranih radnika u Hrvatsku 2021. (više o imigraciji u Hrvatsku u sljedećem poglavlju).

Prva demografska strategija Republike Hrvatske, objavljena 2024. godine, odnosi se na desetogodišnje razdoblje od 2024. do 2033. (NN 36/2024)¹⁰

⁹ Godine 2011. promijenjena je metodologija računanja zbog ujednačavanja s međunarodnim standardima i pravnom stečevinom Europske unije.

¹⁰ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_03_36_580.html.

Stručnu podlogu izradila je skupina autora s Ekonomskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Instituta za migracije i narodnosti. Strategija sadrži četiri scenarija projekcije broja stanovnika RH za 2033. i 2050. godinu. Prema podacima DSZ-a, broj useljenika snažno je narastao u 2023. s pozitivnom razlikom useljenih u odnosu na iseljene od 30.178 osoba.¹¹

Četiri scenarija razlikuju se na sljedeći način. Prvi scenarij temelji se na Eurostatovim projekcijama (tablica 1), ali ne uključuje projekciju za 2100. godinu. Drugi scenarij također polazi od Eurostata, ali uz (poželjnu) projekciju fertiliteta koja bi sa sadašnjih 1,49 porasla na 2,1. Tako visoke stope fertiliteta od 2,1 više nema nijedna zemlja u Europi, uključujući one s tradicijom mnogobrojnih obitelji, što ovaj scenarij čini slabo izglednim. Treći scenarij polazi od trenutne stope fertiliteta, ali uz pretpostavku da migracijski saldo bude veći za 10.500 stanovnika. Četvrti scenarij temelji se na trećem, ali uz još povoljniji migracijski saldo, s porastom broja useljenika između 15.700 i 16.700.

Tablica 5 prikazuje procjene broja stanovnika za ova četiri scenarija za 2033. i 2050. godinu. Budući da se tri projekcije iz tablica 1, 2 i 3 odnose na razdoblje do 2100., a Strategija demografske revitalizacije do 2050., na temelju podataka za 2022., 2033. i 2050. iz demografske strategije napravljena je ekstrapolacija trendova za 2100. korištenjem linearne regresije, pod pretpostavkom nepromijenjenih trendova. Prema tom izračunu najpovoljnijega četvrtog scenarija Hrvatska bi 2100. mogla imati 3,58 milijuna, što znači da bi zadržala 92 % svoga stanovništva.

Tablica 5. Projekcija broja stanovnika RH prema NN 36/2024 za 2033. i 2050. za sva četiri demografska scenarija. Zadnji stupac prikazuje ekstrapolaciju za 2100. korištenjem linearne regresije prema podacima za 2022., 2033. i 2050. godinu, uz pretpostavku sličnoga trenda.

	2022.	2033.	2055.	2100. (linearno)
Scenarij 1	3,86	3,65	3,34	2,8 ¹²
Scenarij 2	3,86	3,68	3,49	2,83
Scenarij 3	3,86	3,77	3,58	3,08
Scenarij 4	3,86	3,83	3,76	3,58

¹¹ Podatci za 2024. još se obrađuju.

¹² Linearna regresija nije se računala za scenarij 1 jer postoje Eurostatovi podaci za godinu 2100. (Tablica 1).

Sve četiri prikazane projekcije – Europske komisije, Ujedinjenih naroda, skupine autora u časopisu *The Lancet* i Strategije demografske revitalizacije – pokazuju da će Hrvatska, bez imigracije, vjerojatno doživjeti značajan pad broja stanovnika (tablica 6). Očekuje se da će se populacija Republike Hrvatske do 2100. godine kretati između 1,62 i 2,8 milijuna stanovnika ako se trenutni trendovi nastave. Hrvatska demografska strategija nudi nekoliko scenarija, među kojima niti jedan ne predviđa stabilno održavanje sadašnjega broja stanovnika u zemlji. Najpovoljniji među njima (četvrti scenarij) uvjetovan je snažnim, dugoročnim i trajnim useljavanjem u zemlju.

Tablica 6. Projekcija broja stanovnika Hrvatske u 2100. godini i udio zadržanoga stanovništva u odnosu na 2022. godinu prema izvorima iz tablica 1, 2, 3 i 5.

	Broj stanovnika 2100. (mil.)	Udio zadržanog stanovnika 2100. u odnosu na 2022. (%)
EK (2023)	2,8	73
UN (2024)	2,1	55,3
Vollset S. E. et al. (2010)	1,62	37
NN 36/2024 1. scenarij	/	/
NN 36/2024 2. scenarij	2,83	73
NN 36/2024 3. scenarij	3,08	79
NN 36/2024 4. scenarij	3,58	92

Omogućavanje stjecanja dugotrajnoga boravišta većemu broju radnika migranata ključna je metoda koja se može iščitati iz ovoga strateškog dokumenta Vlade za uspostavljanje demografske revitalizacije. Prema sadašnjem Pravilniku o polaganju ispita iz poznavanja hrvatskoga jezika i latiničnoga pisma u postupku odobravanja dugotrajnoga boravišta (NN 100/2021), poznavanje hrvatskoga jezika na razini B1 uvjet je za stjecanje dozvole za dugotrajno boravište u Republici Hrvatskoj.

Međutim, potreba za snažnom, dugoročnom i trajnom naturalizacijom migranata u hrvatsko društvo suočava se s brojnim izazovima jezične integracije i dostizanja jezične kompetentnosti na razini B1. Mnogi čimbenici otežavaju učenje hrvatskoga jezika na toj razini. Primjerice, migranti iz Azije pripadaju vrlo različitim kulturama i civilizacijama, a njihovi jezi-

ci značajno se razlikuju od hrvatskoga, što dodatno usložnjava integraciju u odnosu na migrante iz susjednih zemalja. Za učenje hrvatskoga nema ni jezičnih priručnika ni nastavnika koji govore glavnim jezicima stranih radnika. Najveći izazov u promišljanju demografske revitalizacije zapravo je nedostatak službenih i relevantnih podataka o stranim radnicima. Da bi se uopće moglo raspravljati o strategijama i planovima za poučavanje hrvatskoga kao inoga, odnosno početi izdvajati ozbiljna nacionalna sredstva za tu svrhu, ključno je stvoriti kvalitetne analitičke podloge i ponuditi odgovore na neka temeljna pitanja. Jedno je od takvih žele li uopće strani radnici, koji sada borave u Hrvatskoj, učiti hrvatski jezik i ostati u zemlji.

3. Imigracija u Hrvatsku od 2018.

Prema Ministarstvu unutarnjih poslova broj izdanih dozvola za privremeni boravak i rad u Republici Hrvatskoj državljanima trećih zemalja (tj. onima izvan Europskoga gospodarskog prostora) snažno raste od 2018. (tablica 7).¹³ Prosječna stopa rasta od 2018. do 2024. iznosi 35,9 %. U 2024. godini podneseno je više od 286 tisuća zahtjeva za izdavanje dozvola, dok je odobrenih 206.529. Jedini zabilježeni pad izdanih dozvola dogodio se 2020. zbog pandemije. Važno je naglasiti da broj izdanih dozvola za boravak i rad ne znači i broj stranih radnika jer jedna osoba može imati više izdanih dozvola tijekom kalendarske godine. Prema podacima Vlade Republike Hrvatske, u veljači 2025. broj stranih radnika iz trećih zemalja koji su imali valjanu dozvolu za boravak i rad te prijavljenu adresu boravka u Republici Hrvatskoj iznosio je 113.504. Hrvatska udruga poslodavaca procjenjuje da bi, uz uvjet prosječnoga godišnjeg rasta gospodarstva od 2,5 %, Hrvatska do 2030. mogla imati između 400 i 500 tisuća stranih radnika, koji bi činili četvrtinu radne snage u zemlji.¹⁴

¹³ <https://mup.gov.hr/gradjani-281562/moji-dokumenti-281563/stranci-333/statistika-169019/169019>. Od 2021. službeni podatci su jasnije i jednoznačnije predstavljeni.

¹⁴ <https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/u-hrvatsku-je-od-sijecnja-stiglo-stranih-radnika-skoro-koliko-stanovnika-ima-split-do-2030-bit-ce-ih-pola-milijuna-15397944>. Jutarnji list, 24. studenog 2023.

Tablica 7. Broj izdanih dozvola za rad i boravak u RH (2018. – 2024.)
i udio radnika s južnoslavenskoga područja. Izvor: MUP.

Godina	Broj izdanih dozvola	Udio BiH, SRB, XK i MK (%)
2018.	32.700	
2019.	72.523	
2020.	66.655	
2021.	81.995	70,9
2022.	124.121	60,3
2023.	172.499	49,6
2024.	206.529	42,6
2025. kol.	124.126	45,9

Zemlje iz kojih tradicionalno dolaze strani radnici u Hrvatsku prema brojnosti su Bosna i Hercegovina, Srbija, Kosovo i Sjeverna Makedonija. Jezična i društvena integracija radnika iz ovih zemalja znatno je jednostavnija u odnosu na radnike koji dolaze s drugih kontinenata. No njihov broj značajno opada od 2021. godine sa 70,9 % na 42,6 % u 2024. godini. U 2024. godini najviše stranih radnika iz trećih zemalja dolazi iz Nepala (17,2 %), Indije (9,9 %), Filipina (7,1 %) i Bangladeša (6,6 %).¹⁵

Veliki rast broja stranih radnika potaknut je zakonodavnom liberalizacijom koja je stupila na snagu 1. siječnja 2021. godine, kada je kvotni sustav, koji je regulirao fiksni broj radnika iz trećih zemalja, zamijenjen sustavom testa tržišta rada.

Za usporedbu s Europskim gospodarskim prostorom poslužila je Eurostatova evidencija od 2018. do 2023. godine i podatak o veličini populacije.¹⁶ Tablica 8. prikazuje prve tri i zadnje tri europske zemlje po broju izdanih dozvola za rad i boravak na 1000 stanovnika. Ako Hrvatska nije među njima, podatci za nju prikazani su u sredini tablice. Izvješće za 2024. godinu još nije bilo dostupno u trenutku izrade ove raščlambe.

¹⁵ Prema posljednjim dostupnim podacima o trenutno valjanim dozvolama Vlade RH (kolovoz 2025.) među stranim radnicima iz trećih zemalja najviše je državljana Bosne i Hercegovine (23.235), Nepala (22.808), Srbije (19.599), Filipina (11.361), Indije (11.155), Sjeverne Makedonije (9715), Kosova (4409) itd.

¹⁶ https://doi.org/10.2908/MIGR_RESPOP.

Prikazana statistika pokazuje zanimljive trendove u Europi. Ako se izuzme pandemijska 2020. godina, uočljiv je rast prosjeka broja prvoizdanih radnih dozvola u Europi, s 8,3 na 1000 stanovnika u 2018. godini na 11,3 u 2024. godini.

Prema Eurostatu Hrvatska je među 30 analiziranih zemalja u odnosu na broj stanovnika u 2024. godini, nakon Malte i Cipra (i izuzimajući Lihenštajn zbog njegove veličine), treća po najvećem udjelu prvoizdanih dozvola stranim radnicima. Time je ona istisnula Poljsku, koja je tradicionalno držala treće mjesto. Najmanji broj izdanih dozvola imaju Rumunjska i Bugarska (između jedne i tri dozvole na tisuću stanovnika). Na vrhu su Malta (51,7) i Cipar (41,3), dok Hrvatska ima 23 izdanih dozvola, što je dvostruko više od europskoga prosjeka za 2024. godinu (11,3). U promatranome razdoblju (2018. – 2024.) prosječna godišnja stopa rasta (CAGR) prvoizdanih dozvola u Hrvatskoj (23,9 %) četiri i pol je puta veća u odnosu na europski prosjek (5,3 %).

Tablica 8. Usporedba Hrvatske u europskom kontekstu po broju prvoizdanih dozvola za rad i boravak na tisuću stanovnika od 2018. do 2023. Izvor: Eurostat.

	Zemlje ¹⁷						
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
	Malta (35,4)	Malta (41,9)	Malta (21,5)	Malta (27,6)	Malta (71,2)	Malta (75,8)	Malta (51,7)
	Cipar (24,1)	Cipar (26,4)	Cipar (18,9)	Poljska (26,1)	Cipar (42,6)	Cipar (37,4)	Cipar (41,3)
	Poljska (17)	Poljska (19)	Poljska (15,7)	Cipar (24,6)	Poljska (19)	Hrvatska (21)	Hrvatska (23,2)
	...	...	...	...	...		
	Hrvatska (6,4)	Hrvatska (12,4)	Hrvatska (8,6)	Hrvatska (8,5)	Hrvatska (14,8)		
	...	...	...	...	...		
	Grčka (3,3)	Grčka (3,9)	Grčka (1,8)	Francuska (4,2)	Latvija (4,6)	Češka (4)	Estonija (3,5)
	Bugarska (1,6)	Bugarska (1,9)	Bugarska (1,4)	Bugarska (1,7)	Bugarska (2,3)	Bugarska (3)	Bugarska (3,1)
	Rumunjska (0,8)	Rumunjska (1,4)	Rumunjska (0,9)	Rumunjska (1,4)	Rumunjska (2,2)	Rumunjska (2,9)	Rumunjska (3)
Prosjek	8,3	9,6	6,8	8,7	12	12,7	11,3

¹⁷ Prenose se samo prve i zadnje tri zemlje. Ako Hrvatska nije među njima, navodi se u sredini tablice uz broj mjesta.

Mediji znaju spominjati Dansku i Švedsku kao europske zemlje u kojima je neuspješna integracija migranata imala ozbiljne posljedice na društvo. Primjerice, Danska je poduzela planirano raseljavanje imigranata u getoiziranim naseljima, dok je u Švedskoj došlo do značajnoga porasta stope kriminala. Inače, stopa rasta broja imigranata u Danskoj tijekom razdoblja 2018. – 2024. ispod je razine europskoga prosjeka (4,36 %), dok je u Švedskoj zabilježen značajan pad (–11 %). Slovenija, zemlja s kojom se Hrvatska često uspoređuje u medijima, zabilježila je blagi pad prosječne stope rasta broja imigranata u istom razdoblju (–1,7 %). U odnosu na domaće radnike i radnike iz Europskoga gospodarskog prostora, udio stranih radnika iz trećih zemalja u Hrvatskoj iznosi 12 % u 2024. godini, što je otprilike dvostruko više od prosjeka Europske unije (6,4 %) u 2024.¹⁸

Svi ovi izneseni podatci jasni su pokazatelji dubokih promjena koje se u Hrvatskoj događaju u posljednjih nekoliko godina. Neki istraživači tvrde da su službeni podatci o broju radnika migranata iz trećih zemalja znatno manji od stvarnih brojki. Na primjer, istraživanje uz primjenu tzv. digitalnih tragova sugerira da bi stvarne brojke mogle biti mnogo veće (Jurić 2023). Autor upozorava na disproporcionalnost i nepouzdanost službenih podataka Ministarstva unutarnjih poslova, Državnoga zavoda za statistiku i Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje. U odnosu na službena 23.161 radnika iz Filipina, Jurić primjenom svoje metodologije tvrdi da je stvarni broj Filipinaca u zemlji čak tri puta veći.

4. Programi za učenje hrvatskoga kao inoga za strane radnike

4.1 Croaticum

Croaticum – Centar za učenje hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika pri Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu najveća je ustanova za učenje hrvatskoga kao stranoga.¹⁹ S tradicijom duljom od šest desetljeća, *Croaticum* se ističe kao najstarija i vodeća ustanova u tome području. Prema podacima s njihovih mrežnih stranica, *Croaticum* zapošljava 17 predavača. U veljači 2025. cijena 75-satnoga tečaja jezika i kulture, koji traje pet tjedana, iznosi 450 eura, za razliku od 850 eura koliko stoji semestralni tečaj (225 sati unutar 15 tjedana). Na mrežnim stranicama *Croaticuma* ne navodi se podatak o prilagodbi tečaja za strane radnike iz trećih zemalja.

¹⁸ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-of-life/statistics-migration-europe_en.

¹⁹ <https://croaticum.ffzg.unizg.hr/>.

4.2 Organizacije civilnog društva

U Republici Hrvatskoj stranim državljanima zakonodavno je predviđeno organizirano učenje hrvatskoga jezika pod pokroviteljstvom države, ali samo za pojedince koji su pod međunarodnom zaštitom. Provedba tih tečajeva često je »manjkava i neredovita, unatoč dobro postavljenom zakonskom okviru i definiranom programu« (Butković–Samardžija–Rukavina 2022:16). Zbog toga, kako ističu autori, pojedine su nevladine udruge pokrenule vlastite volonterske tečajeve. Jedna je od tih udruga, nastala kao inicijativa građana, *Zemljani – Are You Syrious?*, koja je 2016. godine pokrenula tečajeve opismenjavanja i neformalnoga učenja hrvatskog jezika za tražitelje međunarodne zaštite i osobe pod međunarodnom zaštitom.

Program je osmišljen u skladu s ishodima učenja jezika na razini A1, propisanim Odlukom Ministarstva znanosti i obrazovanja, o programu učenja hrvatskoga jezika, povijesti i kulture za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom radi uključivanja u hrvatsko društvo. Iako je prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti pohađanje tečaja jezika obvezno, organizirani tečajevi često se ne provode, pa su naši tečajevi dragocjeni jer pridonose osposobljavanju tražitelja i azilanata za rad te pripremi za formalne tečajeve jezika na višoj razini. (AYS 2023).

Tečajeve vode prethodno obučeni volonteri, među kojima su studenti diplomskoga studija ili profesori hrvatskoga jezika. Informacija, dobivena 21. ožujka 2025. od koordinatorice programa integracije iz udruge AYS, otkriva da je od 2019. okvirni broj polaznika jezičnih tečajeva 140.

4.3 Grad Zagreb

U svibnju 2023. objavljen je Akcijski plan Grada Zagreba za provedbu Povelje Integrirajućih gradova za 2023. i 2024. godinu koji među ostalim tematskim područjima obuhvaća i cilj učenja hrvatskoga jezika za učenike i odrasle (mjera 3.2.4.).²⁰ Program je dostupan »tražiteljima međunarodne zaštite, osobama pod međunarodnom zaštitom, privremenom zaštitom, te stranim radnicima s dozvolom za boravak i rad«. Preko javnih natječaja Grada Zagreba kojima se financira učenje jezika tečajeve provodi šest organizacija civilnog društva: Inicijativa – Centar za edukaciju, Isusovačka služba za izbjeglice (JRS), udruga *Borders : None*, udruga *Zemljani – Are You Serious?* (AYR), Centar za kazalište potlačenih – POKAZ, te RCT – Rehabilitacijski centar za stres i traumu. Certificiranje je provodila Škola stranih jezika Suvag, a od 2025. Callidus – Ustanova za obrazovanje odraslih.

²⁰ <https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/ljudska%20prava/web/Akcijski%20plan%20GZ%20za%20provedbu%20Povelje%20Integriraju%C4%87ih%20gradova%202023-24.pdf>.

Zadnji dostupni Evaluacijski izvještaj Grada Zagreba o integraciji stranaca objavljen je za 2022. godinu i nalazi se na službenim mrežnim stranicama.²¹ Tamo se navodi da su u 2022. tri organizacije civilnog društva – JRS, AYR i *Borders : None* – organizirale pet skupina za učenje hrvatskoga jezika za ukupno 38 polaznika u trajanju obrazovanja od 70 sati (JRS), 92 sata (AYR), odnosno 30 sati u *Borders : None*.

U 2024. Grad Zagreb je izdvojio proračun od 150.000 eura za potrebe besplatnoga učenja hrvatskog.²²

Treba istaknuti da je program ograničen samo na područje Zagreba.

4.4 Vaučeri Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje

Program vaučera osmišljen je da poslodavci i država zajednički sudjeluju u sufinanciranju jezične integracije stranih radnika, osiguravajući pri tom besplatno obrazovanje za polaznike. Vaučerski sustav odabran je jer, prema dokumentaciji programa *Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027.* Europskoga socijalnog fonda, »očekuje se značajno pojednostavljenje provedbe i povećanje učinkovitosti obrazovanja odraslih«. Također se ističe da »[s]ustav vaučera predstavlja korak u smjeru implementacije preporuka Vijeća o individualnim računima za učenje«.²³ Njihovo financiranje odvija se prema specifičnom cilju ESO4.9. *Promicanje socioekonomske integracije stranih državljana trećih zemalja, uključujući migrante*. Za mjere socijalne integracije državljana trećih zemalja u sklopu programa Učinkoviti ljudski potencijali predviđen je iznos od 7,65 milijuna eura.

Tečajevi jezika prilagođeni su područjima s najvećom potražnjom za stranim radnicima – građevinarstvu, turizmu i ugostiteljstvu, te prerađivačkoj i prehrambenoj industriji. Provedu ih ovlašteni centri za strane jezike i druga učilišta koja se prijave HZZ-u, nakon čega slijedi prijava za dobivanje vaučera. Važno je napomenuti da se testiranje jezične kompetencije ne provodi prema kriterijima Zajedničkoga europskog referentnog okvira za jezike (ZEROJ), zbog čega se program službeno naziva »kraćim neformalnim programom«.²⁴ Fokus mu, dakle, nije na sustavnom učenju gramatike i vokabulara, nego na temeljnim znanjima potrebnim za radno okruženje stranih radnika.

²¹ <https://zagreb.hr/integracija-stranaca/183126>.

²² <https://zagreb.hr/en/tecajevi-hrvatskog-jezika/202929>.

²³ https://esf.hr/esfplus/wp-content/uploads/2024/10/PULJP_v4.0.pdf.

²⁴ Službena dokumentacija o financiranju ESF+ također spominje »neformalno učenje jezika«. (str. 81).

Mogućnost dodjela vaučera za učenje hrvatskoga kao stranoga uvedena je odlukom Upravnoga vijeća HZZ-a 26. veljače 2024. (*Uvjeti načina i korištenja sredstava za provedbu Obrazovanja za stjecanje kompetencija potrebnih za rad putem vaučera*). Nakon raspisanoga javnog natječaja, do 8. svibnja 2024. prijavilo se šest pravnih osoba.²⁵ Niti jedna škola nije nudila tečaj preko interneta. Popis ustanova abecednim redom obuhvaća: Angla – centar stranih jezika (Zagreb), Pučko otvoreno učilište Vinkovci (Vukovar i Vinkovci), Svijet jezika (Zagreb), Škola stranih jezika Žiger (Bjelovar, Ivanec, Ludbreg i Varaždin), Učilište Jantar (Zadar i Split), te Wispra jezici i komunikacije (Zagreb). Prve dvije skupine sa 42 polaznika započele su s učenjem u svibnju 2024. U međuvremenu je u bazu upisan i Croaticum, no bez konkretno ponuđenoga programa. Do 28. veljače 2025. popis pružatelja usluga proširen je s još osam ustanova (abecedno): Centar stranih jezika studio Žerjav (Čakovec), Filozofski fakultet Sveučilišta u Osijeku, Kezele škola stranih jezika i poslovne komunikacije (Varaždin), Linguae (Rijeka), Omnia Intellecta (Zagreb), SPES – centar za poduke i prevodilaštvo (Zagreb), Škola stranih jezika Katedra (Trogir) i Učilište Amor Lingua (Sesvete).²⁶

Za 2024. godinu Vlada je izdvojila proračun od 150 tisuća eura, financiran iz Europskoga socijalnog fonda (ESF+).²⁷ Vaučeri pokrivaju između 50 % i 70 % cijene tečaja, do maksimalnoga iznosa od 370 eura po osobi, pri čemu postotak sufinanciranja ovisi o veličini poslodavca.²⁸ Tečaj traje 70 sati, što je usporedivo s programom na A1/1 razini prema ZEROJ-u. Prema javno dostupnim cjenicima hrvatskih jezičnih škola, cijene 70-satnih tečaja hrvatskog jezika za strance kreću se između 330 i 460 eura.

Na temelju predviđenoga proračuna, udjela financiranja i stvarnih cijena takvih tečaja u praksi, može se procijeniti broj korisnika kojima je Vlada u 2024. godini planirala omogućiti organizirano učenje jezika. Riječ je o najmanje 639, a najviše 895 stranih radnika. Za potrebe raščlambe uzet

²⁵ <https://vaučeri.hzz.hr/katalog-vjestina/ucenje-hrvatskog-kao-stranog-jezika/>.

²⁶ Naknadna provjera sedam mjeseci poslije predaje rukopisa uredništvu i nakon završetka postupka recenzije (sredina rujna 2025.) pokazuje da se ovaj broj učilišta nije promijenio.

²⁷ Program “Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027.” predviđa mogućnost financiranja vaučera za učenje hrvatskoga kao stranoga do 2029. Dostupnost vaučera ovisi o odluci o mjerama aktivne politike zapošljavanja koje Vlada donosi krajem tekuće godine. Podatci su dobiveni zahtjevom za informaciju iz Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike.

²⁸ Što je veći poslodavac, to je manji iznos sufinanciranja. Udio od 50 % sredstava mogao je dobiti poslodavac koji zapošljava preko 250 radnika, 60 % koji zapošljava od 50 do 250 radnika, a najveći udio od 70 % dobivaju najmanji poslodavci do 50 radnika.

će se srednja vrijednost od 750 stranih radnika predviđenih za učenje hrvatskoga. S najvećim iznosom sufinanciranja od 370 eura teoretski je moguće obuhvatiti 405 radnika.

Međutim, podatci iz ožujka 2025., gotovo godinu nakon prvih ponuda tečajeva u travnju 2024., pokazuju značajan raskorak u odnosu na planove. Do ožujka 2025. dodijeljeno je svega 113 vaučera, što predstavlja 15 % očekivanoga broja polaznika, dok je program uspješno završilo tek 58 stranih radnika, koji su stekli potvrdu o stečenim kompetencijama.²⁹ Prema broju izdanih vaučera (113) i iznosu državnih potrošenih sredstava (16.180,02 eura) država je po polazniku prosječno potrošila 143 eura. Ne raspolaže se podatkom o cijeni tečaja, ali se ona može rekonstruirati da je iznosila između 286 i 478 eura, ovisno o veličini poslodavca i prema tome iznosu sufinanciranja.

4.5 Hrvatska gospodarska komora i Veleučilište Bernays

Hrvatska gospodarska komora (HGK) osmislila je program *Welcome to Croatia* koji izvodi Veleučilište Bernays (sada Sveučilište Algebra Bernays) od travnja 2024.³⁰ Ovo je mjera koju su pokrenuli poslodavci da zaposlenicima iz trećih zemalja ponudi integracijski program radi upoznavanja s nacionalnim zakonodavstvom, društvenim i poslovnim normama, odnosno jezikom i kulturom zemlje u koju su došli. Tvrtke članice komore plaćaju 350 eura po polazniku. Riječ je o većim hrvatskim poslodavcima koji zapošljavaju i više stotina zaposlenika, kao što su hotelski i trgovački lanci, te prerađivači i prijevoznici. U prvom ciklusu odrađeno je deset petodnevnih radionica od kojih je svaka imala 30 školskih sati. Tečajevi su redovito izvođeni lokalno kod poslodavaca, a iznimno i mrežno. Radionica s osnovama hrvatskoga jezika obuhvaća devet školskih sati. Broj polaznika varirao je između 15-ak do 30-ak.

Program HGK-a nastavlja se i u 2025. Temeljni je cilj učenja hrvatskoga jezika potaknuti motivaciju za učenje i omogućiti stjecanje temeljnih jezičnih vještina potrebnih stranim radnicima u svakodnevnome obavljanju poslova.

²⁹ Podatak dobiven službenim putem od HZZ-a 5. veljače 2025. U listopadu 2024. u medijima je donesena vijest o 67 dodijeljenih vaučera i 29 uspješnih polaznika.

³⁰ <https://www.hgk.hr/welcome-to-croatia-integracijski-program-za-strane-radnike>.

5. Anketni ishodi s programa *Welcome to Croatia*

5.1 Opis istraživanja

Na kraju programa obrazovanja *Welcome to Croatia* polaznicima je ponuđeno anonimno i dobrovoljno ispunjavanje pisanoga upitnika s 29 pitanja na engleskome jeziku (dodatak 1). Sva su pitanja provjerili HGK i Veleučilište Bernays, a prikupljeni su ishodi s većine održanih tečajeva. Podatci nisu prikupljeni tijekom mrežne nastave te u jednom slučaju zbog tehničkih razloga.

Polaznicima je jasno naglašeno da anketu ne provodi njihov poslodavac te da nije usmjerena na evaluaciju zaposlenika radi kažnjavanja ili nagrađivanja. Radnicima je istaknuto da su primarni ciljevi ankete prikupljanje podataka kako bi se poboljšala integracija stranih radnika u Hrvatskoj i unaprjeđenje programa. Time se želio smanjiti rizik od neiskrenih odgovora uzrokovanih mogućim strahom ispitanika od poslodavca. Primjerice, u strahu za svoje radno mjesto ispitanici bi mogli prilagođavati odgovore o planovima za budućnost ili stavovima o radnim uvjetima.

Istraživanje se temeljilo na prigodnome uzorku (eng. *convenience sample*). Pohađanje integracijskoga tečaja nije bilo obvezno za sve strane radnike u poduzeću, a zbog ograničenoga broja mjesta poslodavci su morali provoditi odabir polaznika. Prema podacima iz kadrovskih službi, ključnu ulogu u odabiru imale su osobe koje su bile neposredno nadređene polaznicima, a kriteriji su uključivali raspoloživost, motiviranost, dovoljno poznavanje engleskoga jezika te kvaliteta obavljanja radnih zadataka. Pretpostavka je da su poslodavci odabirali motivirane strane radnike koje bi vjerojatno željeli zadržati i u budućnosti.

Pitanja u upitniku mogu se podijeliti u nekoliko tematskih cjelina.

1. Demografska pitanja – spol, dob, državljanstvo i najviša razina obrazovanja (Q1 – Q4).
2. Identitetska pitanja – religioznost i emocionalna povezanost za zemlju porijekla (Q16 i Q17).
3. Pitanja o boravku u Hrvatskoj – datum dolaska, boravak s obitelji, planirano trajanje boravišta, želja za ostankom u Hrvatskoj, osjećaj sigurnosti, preporuka sunarodnjacima za rad u Hrvatskoj te izazovi na radnom mjestu (Q5 – Q10, Q21, Q25, Q26). Ovoj skupini pripadaju i pitanja o kvaliteti života prije i nakon dolaska u Hrvatsku.
4. Pitanja o jeziku – imenovanje prvoga jezika, broj jezika koje ispitanici govore, razina poznavanja engleskoga i hrvatskoga, spremnost na pohađanje tečaja hrvatskoga jezika u budućnosti, planovi za

daljnje učenje hrvatskoga te važnost poznavanja jezika tijekom boravka u zemlji (Q11 – Q15, Q18, Q19).

5. Pitanja o radnim uvjetima – informiranost o radnim pravima, očekivanja od poslodavaca te prioriteta na radnom mjestu (Q22 – Q24).
6. Pitanja o programu – zadovoljstvo kvalitetom tečaja i modula te razumljivost anketnih pitanja (Q27 – Q30).

Upitnik je sadržavao pitanja s Likertovom ljestvicom od 11 stupnjeva, gdje je 0 označavalo potpuni nedostatak određene vještine ili osjećaja (npr. »Vrlo loše govorim engleski«), a 10 njihovu punu prisutnost (npr. »Vrlo dobro govorim engleski«). Ishodi tih pitanja prikazani su kao ponderirane sredine (PS). Samo jedno pitanje (Q10) omogućavalo je višestruke odgovore, pri čemu su ispitanici navodili izazove s kojima se suočavaju na radnome mjestu. Dva pitanja (Q23 i Q24) tražila su rangiranje prioriteta od 1 do 10. Pri odgovaranju na potonja dva pitanja, dio ispitanika nije slijedio zadanu logiku te su odgovori znali uključivati višestruke jedinice ili samo ocjene 1 i 10, pa ti rezultati nisu analizirani. Osim toga, riječ je o pitanjima koja su izvan fokusa ovoga istraživanja. U radu se ukupno raščlanjuju odgovori na 25 pitanja. Osim upita o radnopravnome okviru i motivaciji za odabir radnoga mjesta, ne prikazuju se odgovori vezano za unapređenje nastavnoga procesa. Također, izostavljeni su odgovori na Q9 (trajanje zaposlenja kod poslodavca), jer se umjesto toga koristi relevantniji podatak o godini dolaska u Hrvatsku.

Ukupno je prikupljeno i obrađeno 130 upitnika. Rezultati su prikazani tematski, a ne prema rednome broju pitanja. Od 130 polaznika, osam ih je došlo iz zemalja iz kojih tradicionalno dolaze strani radnici u Hrvatsku – Bosne i Hercegovine, Srbije i Sjeverne Makedonije. Budući da ti ispitanici imaju jezičnu bliskost s hrvatskim, njihovi odgovori nisu uključeni u rezultate za pitanja o poznavanju engleskoga i hrvatskoga jezika, te planove za pohađanjem tečaja hrvatskoga i daljnje učenje hrvatskoga (Q13 – Q15, Q18).

Pitanje Q12 odnosilo se na višejezičnost, odnosno broj jezika koje ispitanici govore. Polaznicima je ponuđen popis od dvanaest najraširenijih jezika u svijetu (prema podacima s Wikipedije): engleski, kineski, hindski, španjolski, francuski, arapski, bengalski, portugalski, ruski, urdski, indonezijski i njemački. Popis je sastavljen radi jednoznačnosti i izbjegavanja nesporazuma vezanih za jezičnu tipologiju i politiku. Obrada rezultata prilagođena je tako da ispitanicima nije uračunat jezik koji su prethodno naveli kao prvi. Primjerice, izvornim govornicima urdskoga taj jezik nije bio uključen u broj stranih jezika koje govore.

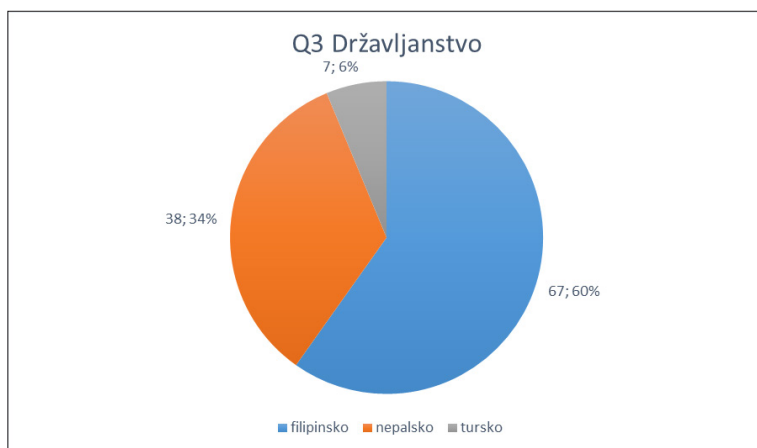
5.2 Ishodi

S obzirom na ponderiranu sredinu i vrijednost 9 na posljednjem, 29. pitanju, u kojemu su ispitanici na Likertovoj ljestvici od 0 do 10 ocjenjivali koliko su razumjeli anketna pitanja, može se zaključiti da su strani radnici raspolagali dovoljnim znanjem engleskoga jezika za ispunjavanje upitnika.

5.2.1 Demografski podatci

Na slici 1 prikazane su tri najbrojnije skupine ispitanika prema državljanstvu, uz apsolutne i relativne vrijednosti. Najveći udio dolazi s Filipina – njih 67, što čini 60 % uzorka. Slijede ispitanici iz Nepala, kojih je 38 (34 %), dok treću najbrojniju skupinu čine državljani Turske, sa sedam sudionika (6 %).

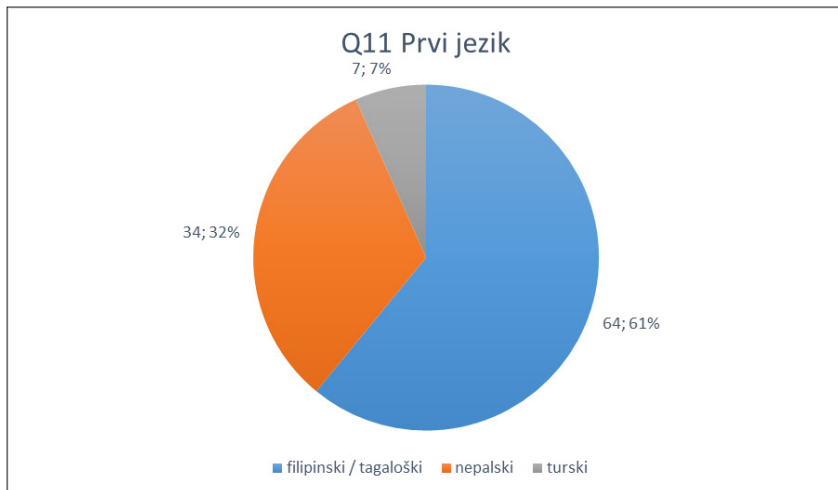
Ostale nacionalnosti imaju pojedinačnu zastupljenost od jednoga do četiri ispitanika. Poredane od najbrojnijih prema manje brojnim, to su Sjeverna Makedonija, Indija, Srbija, Bosna i Hercegovina, Šri Lanka, Pakistan i Indonezija.



Slika 1. Prikaz apsolutnoga i relativnoga broja ispitanika prema državljanstvu. Prikazani su podatci za tri najbrojnije skupine. N = 127.

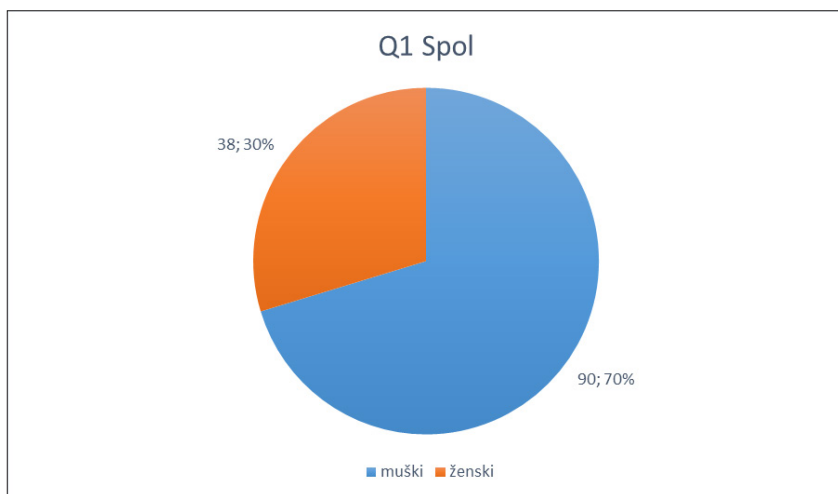
Slika 2 prikazuje tri najbrojnije skupine govornika prema prvom (materinskom) jeziku. Gotovo dvije trećine ispitanika (61 ili 64 %) navelo je filipinski, odnosno standardni oblik tagaloškoga jezika, dok je nepalski kao prvi jezik prijavilo 34 ispitanika (32 %). Turski jezik zauzima treće mjesto sa 7 ispitanika (7 %). Ostali jezici, koji imaju pojedinačnu zastupljenost od jednoga do četiri govornika, redom su: makedonski, bisajski (*Bisaya*; govori se uglavnom na Filipinima i uključuje cebuanski i ilokanski), hindski,

bosanski, srpski, singalski (*Sinhala*; govori se na Šri Lanki), urdski, gudžaratski (*Gujarati*; govori se u Indiji), indonezijski, francuski, španjolski, engleski i tamanški (*Tamang*; govori se u Nepalju).



Slika 2. Prikaz apsolutnog i relativnog broja govornika prema prvom jeziku. Prikazani su podaci za tri najbrojnije skupine. N = 129.

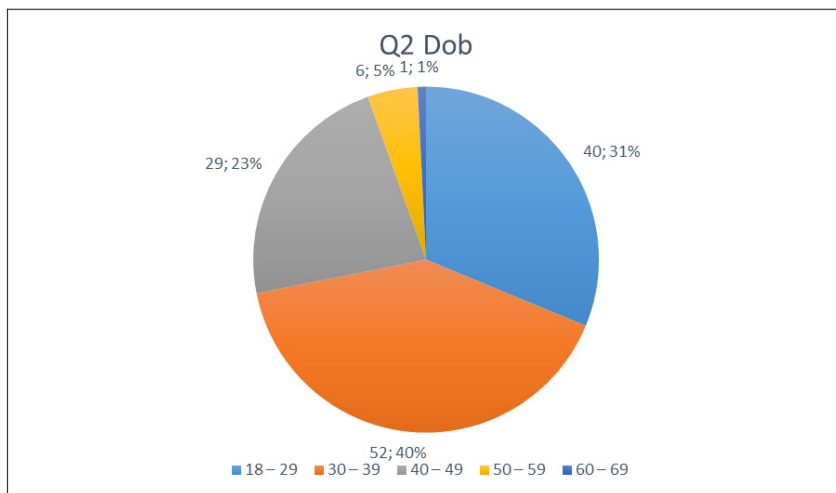
Ispitna skupina podijeljena je prema spolu (slika 3). Sedam od deset ispitanika su muškarci (90 ili 70 %).



Slika 3. Podjela ispitanika prema spolu. N = 128.

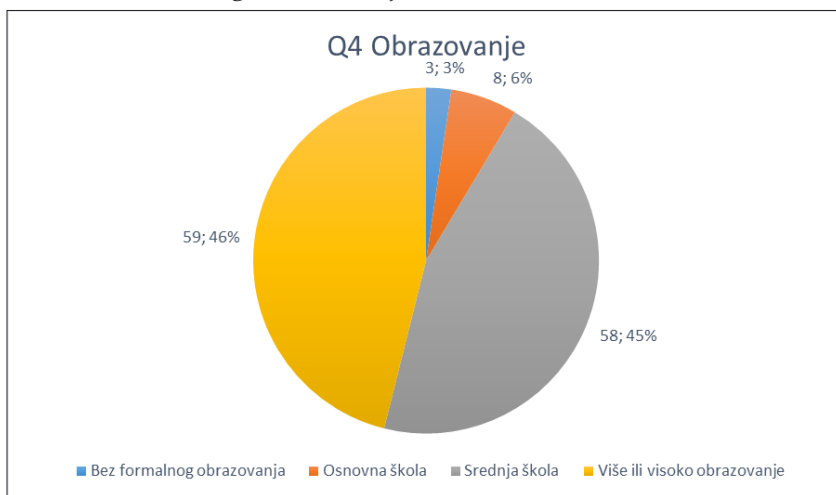
Najzastupljenija dobna skupina su ispitanici između 30 i 39 godina (52 ili 40 %), a slijede ih oni u dobi od 18 do 29 godina (40 ili 31 %; slika 4).

Malo više od petine ispitanika (29 ili 23 %) pripada skupini od 40 do 49 godina. Preostale dvije dobne skupine slabo su zastupljene; ispitanici u dobi od 50 do 59 godina čine 5 % uzorka (šest osoba), dok je samo jedan ispitanik (<1 %) stariji od 60 godina.



Slika 4. Podjela ispitanika prema dobi. N = 128.

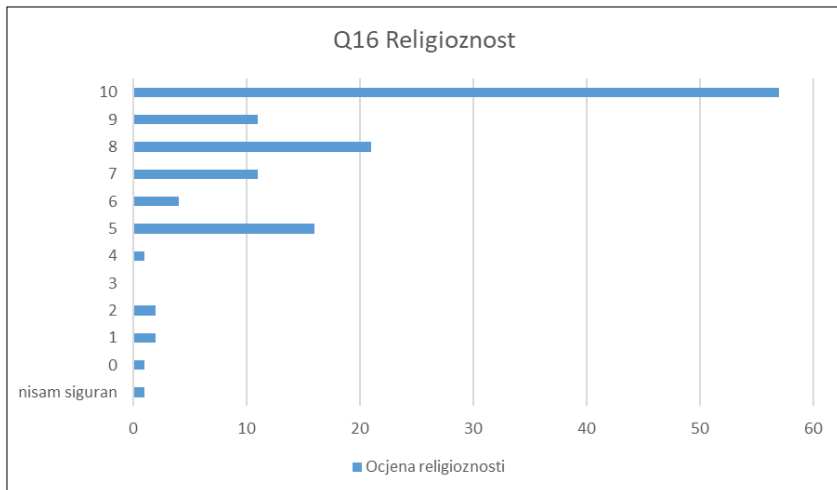
Prema izjašnjavanju polaznika tečaja *Welcome to Croatia*, najbrojniji su ispitanici s višim ili visokim obrazovanjem (59 ili 46 %; Slika 5). Skupina sa završenom srednjom školom gotovo je jednako zastupljena (58 ispitanika ili 45 %). Osam ispitanika (6 %) ima završenu osnovnu školu, dok 3 % čine oni bez formalnog obrazovanja (slika 5).



Slika 5. Podjela ispitanika prema najvišim postignutim stupnjevima obrazovanja. N = 128.

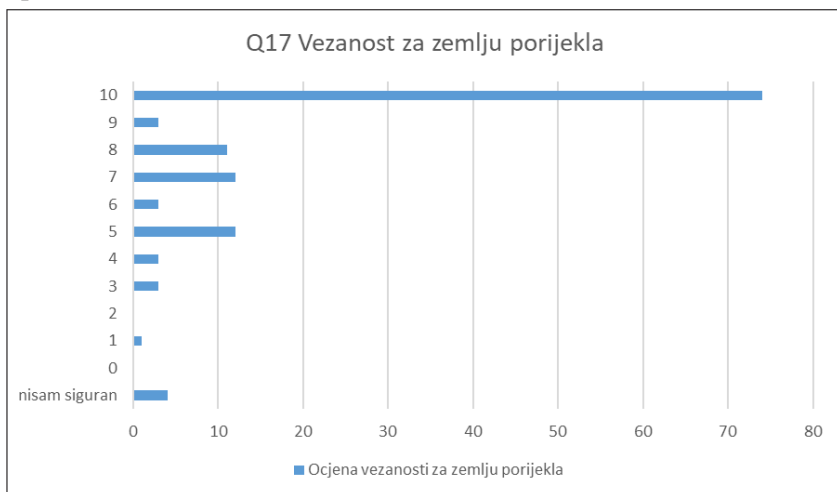
5.2.2 Uvidi u identitet ispitanika

Na 16. pitanje o stupnju religioznosti, ponderirana sredina za 127 ispitanika iznosi 8,2 (slika 6).



Slika 6. Prikaz odgovora na 16. pitanje smatraju li se ispitanici religioznima. Ponuđena je ljestvica vrijednosti od 0 do 10, gdje 0 znači »uopće nisam religiozan«, a 10 »vrlo religiozan«. N = 127.

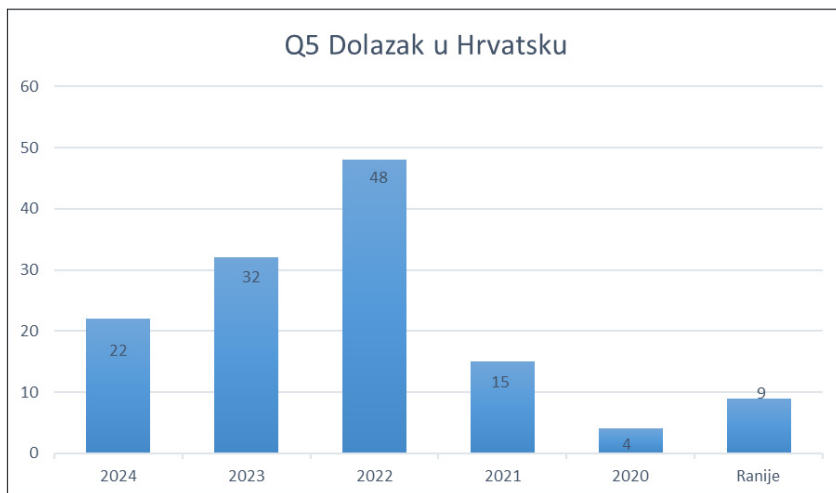
Ponderirana sredina ljestvice vrijednosti u 17. pitanju, u kojem su se ispitanici izjasnili o svome osjećaju vezanosti za zemlju odakle dolaze, za 126 ispitanika iznosi 8,5 (Slika 7).



Slika 7. Prikaz odgovora na 17. pitanje u kojoj su mjeri emocionalno vezani za zemlju odakle potječu. Ponuđena je ljestvica vrijednosti od 0 do 10, gdje 0 znači »uopće nisam vezan«, a 10 »jako sam vezan«. N = 126.

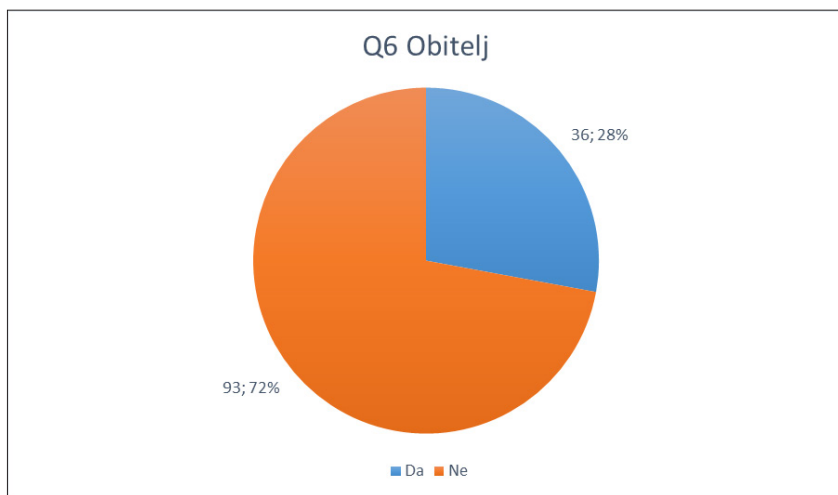
5.2.3 Boravak i rad u Hrvatskoj

Na slici 8 prikazana je godina dolaska ispitanika u Hrvatsku. Najveći broj stranih radnika, nešto više od trećine (48 ili 37 %), došao je u zemlju 2022. godine, a svaki četvrti (32 ili 25 %) godinu poslije, u 2023. Svaki šesti ispitanik (22 ili 17 %) uselio se u istoj godini kada su prikupljeni podaci (2024.). Dulje od četiri godine u zemlji boravilo je devetero ili 7 % ispitanika.



Slika 8. Prikaz odgovora na 5. pitanje kada su strani radnici došli u Hrvatsku.
N = 130.

Donji grafikon prikazuje da 36 ili 28 % stranih radnika boravi u zemlji s članom svoje obitelji (slika 9).



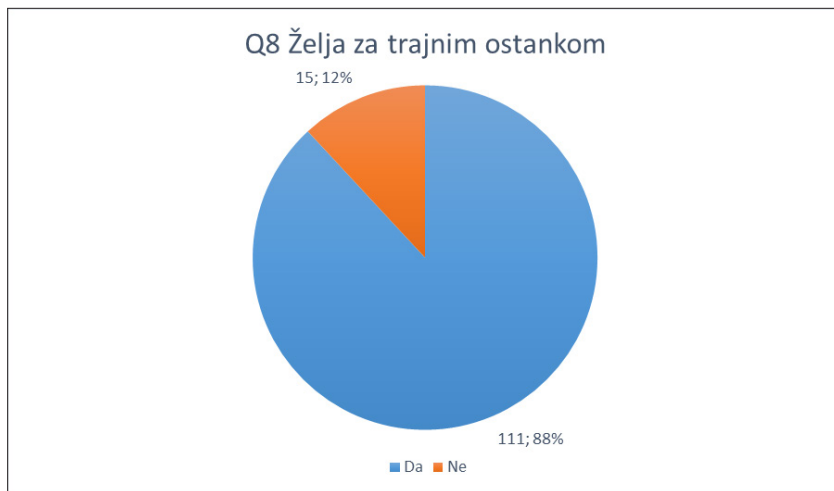
Slika 9. Prikaz odgovora na 6. pitanje borave li strani radnici u zemlji zajedno s članom svoje obitelji. N = 129.

Sedmo pitanje tražilo je da se ispitanici izjasne koliko dugo planiraju ostati u Hrvatskoj. Četvero od petero ispitanika (99 ili 79,2 %) planira ostati dulje od četiri godine (slika 10).



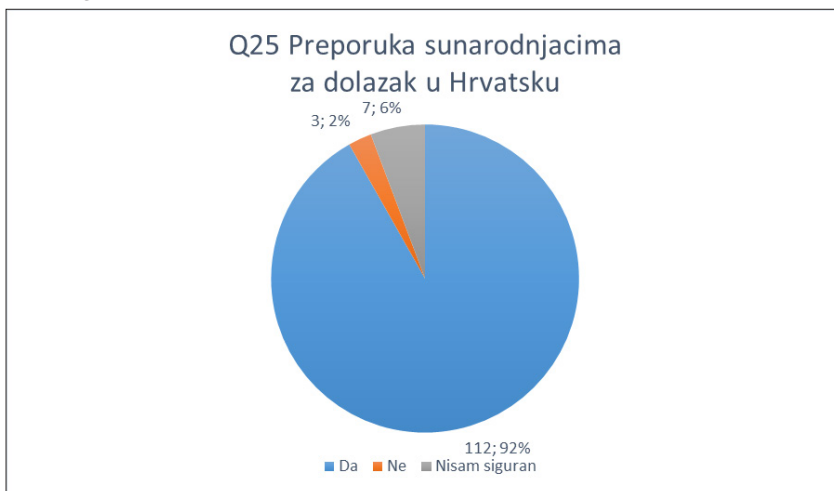
Slika 10. Prikaz odgovora na 7. pitanje koliko dugo strani radnici planiraju ostati u Hrvatskoj. N = 125.

Skoro devet od deset ispitanika (111 ili 88 %) željelo bi trajno ostati u Hrvatskoj ako bi to mogli (slika 11).



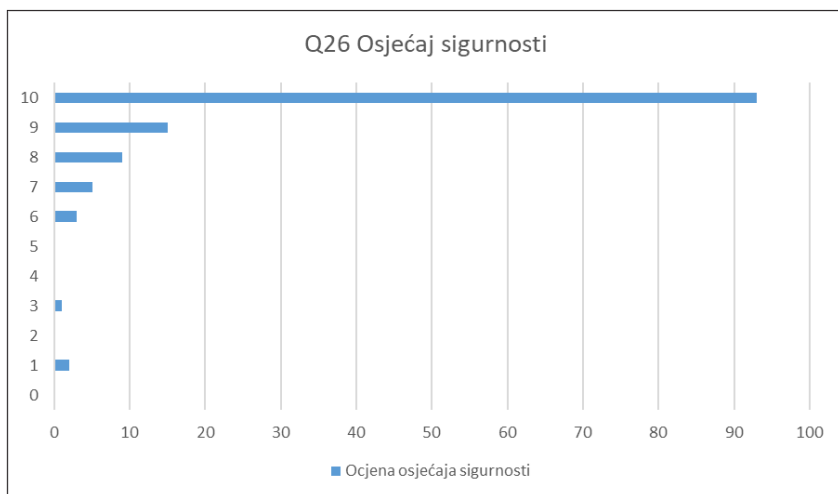
Slika 11. Prikaz odgovora na 8. pitanje bi li strani radnici željeli trajno ostati živjeti u Hrvatskoj ako bi to mogli. N = 126.

U 25. pitanju tražilo se da se polaznici izjasne bi li preporučili svojim sunarodnjacima da dođu raditi u Hrvatsku. Više od devet desetina odgovora (112 ili 92 %) bila je pozitivna (slika 12). Tri ispitanika (2 %) odgovorila su da ne bi preporučili dolazak u Hrvatsku, dok sedmero ispitanika (6 %) nije bilo sigurno.



Slika 12. Prikaz odgovora na 25. pitanje bi li strani radnici preporučili svojim sunarodnjacima da dođu raditi u Hrvatsku. N = 122.

O osjećaju sigurnosti u Hrvatskoj izjasnilo se 128 ispitanika s ponderiranom sredinom od 9,3 (slika 13).



Slika 13. Prikaz odgovora na 26. pitanje o osjećaju sigurnosti stranih radnika u Hrvatskoj. Ponuđena je ljestvica vrijednosti od 0 do 10, gdje 0 znači »uopće nisam siguran«, a 10 »vrlo siguran«. N = 128.

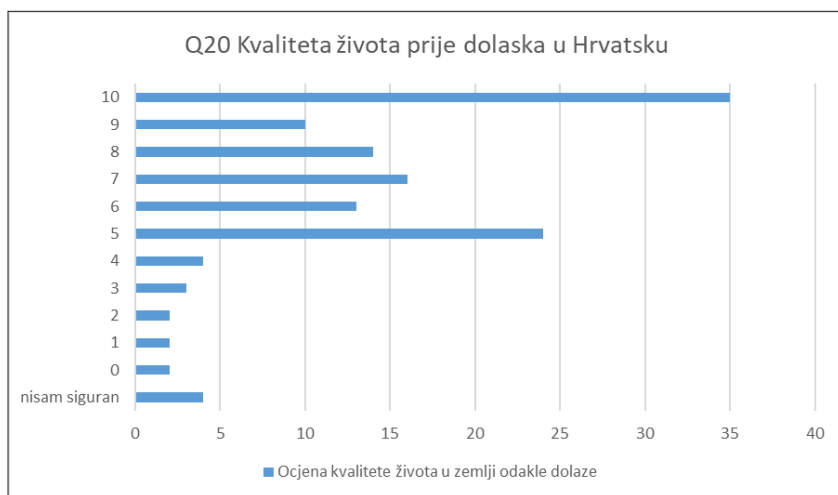
Deseto pitanje propitkuje izazove s kojim se strani radnici susreću na svom radnom mjestu. Tek je mali udio ispitanika odlučio navesti više odgovora. Ponuđeni odgovori bili su: poteškoće s integracijom na radnome mjestu, jezična barijera, nedostatak mentorstva, izvođenje zadataka, nedostatak profesionalnih vještina, vremenska ograničenja i rokovi, opterećenje poslom, nepodudaranje u kulturi i ostalo.

Uvjerljivo najbrojniji izazov s kojim se strani radnici susreću na svome radnom mjestu je jezična barijera, na koju se odnosi skoro dvije trećine svih odgovora (83 ili 65 %; Slika 14). Preostalih sedam ponuđenih odgovora relativno su izjednačeni. Dva dopisana odgovora bila su »radna etika i slabi timski rad«, te »ljudi«.



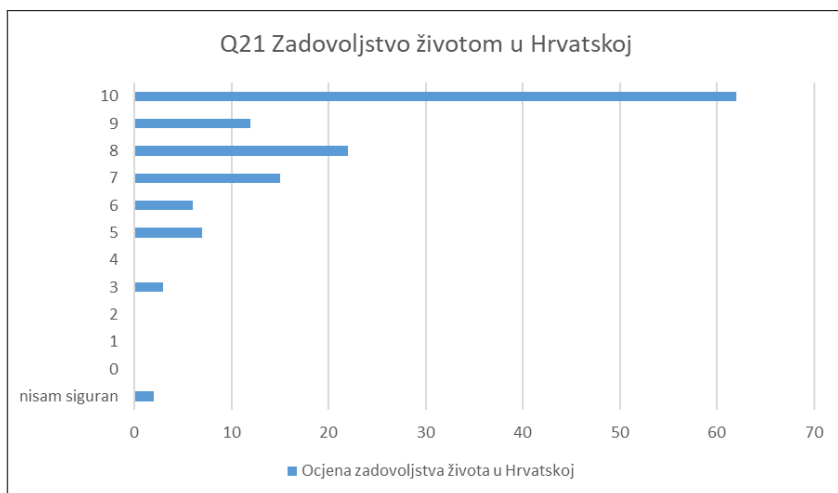
Slika 14. Prikaz odgovora na 10. pitanje o izazovima stranim radnicima na radnom mjestu. Ispitanici su mogli odabrati više odgovora i dopisati nove. N = 127.

Polaznicima je bilo ponuđeno da se izjasne o kvaliteti života prije dolaska u Hrvatsku. Ponderirana sredina za 129 ispitanika iznosi 7,1 (slika 15).



Slika 15. Prikaz odgovora na 20. pitanje o kvaliteti života stranih radnika prije dolaska u Hrvatsku. Ponuđena je ljestvica vrijednosti od 0 do 10, gdje 0 znači označuje »vrlo siromašno«, a 10 »vrlo dobro«. N = 129.

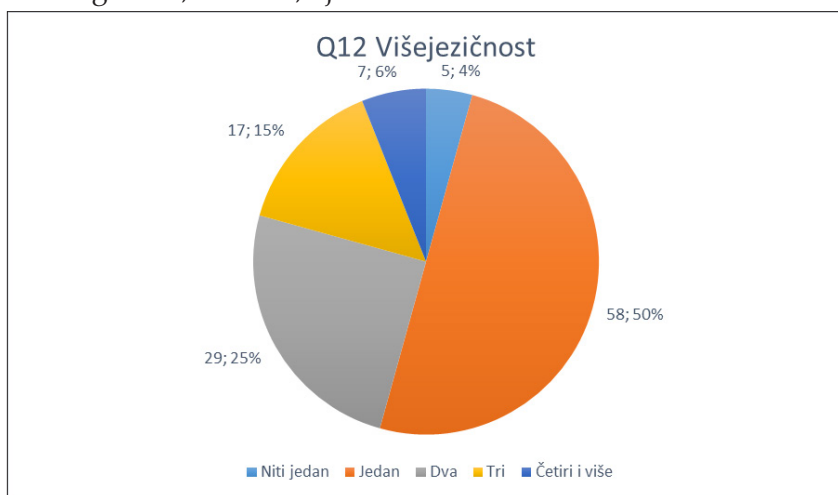
Dvadeseto pitanje tražilo je ocjenu o zadovoljstvu životom u Hrvatskoj. Ponderirana sredina za 129 ispitanika iznosi 8,6 (slika 16).



Slika 16. Prikaz odgovora na 21. pitanje o zadovoljstvu stranih radnika životom u Hrvatskoj. Ponuđena je ljestvica vrijednosti od 0 do 10, gdje 0 znači »uopće nisam zadovoljan«, a 10 »vrlo zadovoljan«. N = 129.

5.2.4 Višejezičnost

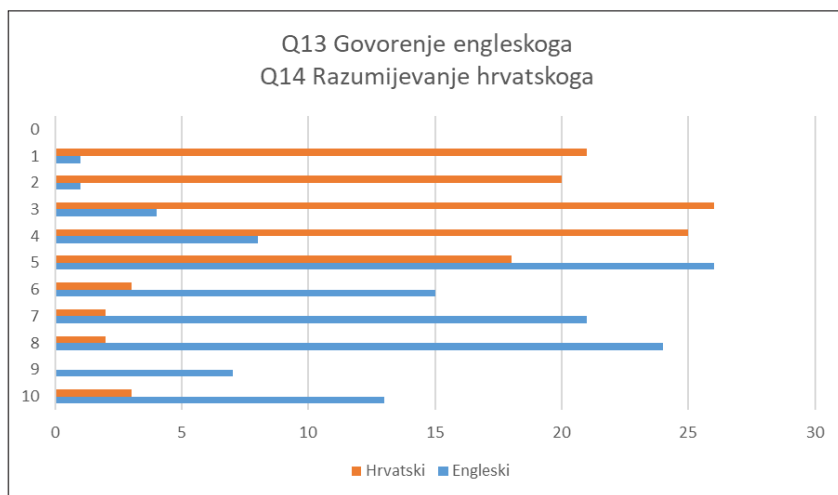
Točno polovica ispitanika govori samo jednim stranim jezikom (Slika 17). Da ne govori niti jedan strani jezik izjasnilo se njih petero (4 %). Svaki četvrti polaznik (29 ili 25 %) govori dva od dvanaest ponuđenih najmnogoljudnijih svjetskih jezika. Svaki sedmi govori tri jezika (17 ili 15 %), a svaki šesnaesti četiri i više jezika (7 ili 6 %). Ponderirana sredina, tj. prosjek 116 odgovora, iznosi 1,7 jezika.



Slika 17. Podjela ispitanika ovisno o tome koliko govore jezika među dvanaest ponuđenih najrasprostranjenijih jezika na svijetu. N = 116.

5.2.5 Engleski i hrvatski

Na slici 18 prikazuju se odgovori na 13. i 14. pitanje o tome koliko dobro ispitanici ocjenjuju sami sebe u govorenju engleskog (plavo), odnosno koliko dobro razumiju hrvatski (narančasto).³¹ Ispitanici su svoje znanje engleskoga ocijenili prosječnom ocjenom 6,7, a hrvatskoga 3,4 (ponderirane sredine).



Slika 18. Prikaz odgovora na 13. i 14. pitanje koliko dobro strani radnici govore engleski (plavo), odnosno koliko dobro razumiju hrvatski (narančasto) na ljestvici od 0 do 10, gdje je 0 »vrlo loše«, a 10 »vrlo dobro«. N = 120 za oba pitanja.

5.2.6 Motivacija za učenje hrvatskoga

Gotovo svi ispitanici (114 ili 97 %) pozitivno su odgovorili da su spremni pohađati besplatni tečaj hrvatskog jezika ako bi im se ponudili termini izvan njihovoga radnog vremena (slika 19).

³¹ Podsjeća se da odgovori osmero ispitanika iz Bosne i Hercegovine, Srbije i Sjeverne Makedonije nisu uzeti u obzir na ovome mjestu.



Slika 19. Prikaz odgovora na 15. pitanje jesu li strani radnici spremni pohađati besplatni tečaj hrvatskog jezika ako im ne bi kolidirao s radnim vremenom.

N = 118.

Sa samo jednim postotnim bodom manje (96 % ili 113), odgovoreno je na pitanje planiraju li ispitanici nastaviti učenje hrvatskog jezika (slika 20).



Slika 20. Prikaz odgovora na 18. pitanje planiraju li strani radnici nastaviti učiti hrvatski jezik. N = 118.

5.2.7 Važnost poznavanja hrvatskoga

Devetnaesto pitanje tražilo je odgovor u kojoj mjeri polaznici misle da je važno poznavati hrvatski jezik tijekom svoga boravka u Hrvatskoj. Ponudirana sredina za 128 ispitanika iznosi 9,3 (slika 21).



Slika 21. Prikaz odgovora na 19. pitanje u kojoj mjeri ispitanici misle da je važno poznavati hrvatski jezik tijekom svog boravka u Hrvatskoj. Ponuđena je ljestvica vrijednosti od 0 do 10, gdje 0 znači »uopće nije važno«, a 10 »vrlo važno«. N = 128.

5.3 Zaključak o iskazanoj namjeri ostanka i daljnjem učenju hrvatskog jezika

Na temelju odgovora 130 stranih radnika može se općenito zaključiti da je riječ o relativno mlađoj (Q2; dvije trećine ispitanika mlađe od 40 godina) i muškoj (Q2 70 %) populaciji, izraženije religioznoj (Q16 PS 8,2) i vezanijoj za zemlju porijekla (Q17 PS 8,5), koja velikom većinom relativno kratko boravi u Hrvatskoj, otprilike do dvije godine (Q5). Vrlo je zanimljiv pokazatelj da je, za razliku od čestih medijskih predočaba koje ističu slabu obrazovanost migranata, najbrojnija skupina ona s višim ili visokim obrazovanjem (Q4; skoro polovica ispitanika), dok je 45 % onih sa srednjom školom. Relativno visok udio onih koji su se izjasnili da govore dva ili više strana jezika među dvanaest ponuđenih (Q12 46 %) očekivan je u odnosu na pokazatelj o obrazovanju.

Njihova se kvaliteta života, očekivano, unaprijedila u odnosu na zemlju dolaska (Q20 PS 7,1 prema Q21 PS 8,6), osjećaj sigurnosti koji imaju u Hrvatskoj iznimno je visoko ocijenjen (Q26 PS 9,3), te bi preporučili svojim

sunarodnjacima dolazak u zemlju (Q25 PS 92 %). Među njima snažno prevladava namjera da trajno ostanu u Hrvatskoj (Q8 PS 88 %), a ta se namjera može iščitati i iz snažno izražene želje da planiraju nastaviti učenje hrvatskoga (Q18 PS 96 %), odnosno da su spremni pohađati daljnje jezične tečajeve (Q15 PS 97 %). Iako im se poslodavci redovito obraćaju na engleskome jeziku, visoka vrijednost ponderirane sredine od 9,3 (Q19) ukazuje na to da smatraju važnim poznavati hrvatski jezik tijekom svoga boravka u Hrvatskoj, a jezičnu barijeru doživljavaju uvjerljivo najvećim izazovom u obavljanju svog posla (Q10; dvije trećine svih odgovora).

Promatrajući u cjelini predstavljene ishode, može se zaključiti da su ispitanici spremni na jezičnu integraciju u hrvatsko društvo ako im se ona omogući. Usporede li se dobiveni odgovori s Balabanić et al. (2025) o razini obrazovanja i planu za budućnost – uočava se podudarnost. Udio visokoobrazovanih u njihovu istraživanju je 39 % (ovdje 46 %), dok je 50 % onih sa završenom srednjom školom (u ovoj studiji 45 %). Zbroje li se odgovori, skoro polovica stranih radnika planira ostati u Hrvatskoj do mirovine ili kraja života (grafikon 15 kod Balabanić et al. 2025), a dodatnih 20 % na dulje razdoblje od 6 do 10 godina. U istraživanju koje se opisuje u ovoj radu nisu bile ponuđene opcije o mirovini ili kraju života, a najdulje vrijeme odnosilo se na razdoblje od četiri i više godina. To je bio odgovor gotovo 80 % ispitanika. Želja za najduljim ponuđenim ostankom ne čudi s obzirom na to da se kod 46 % ispitanika Instituta za migracije značajno poboljšala kvaliteta života dolaskom u Hrvatsku, a malo poboljšala kod daljnjih 34 %, dok je u ovom istraživanju zadovoljstvo životom u Hrvatskoj visoko ocijenjeno (Q21 8,6 PS).

Drugim riječima, ishodi oba istraživanja – skupine autora Balabanić et al. (2025) i ove studije – ukazuju da vjerojatno nije točna medijska slika o stranim radnicima iz trećih zemalja kao slabo obrazovana populacija koju ne zanima ostanak u zemlji.

6. Rasprava o okviru hrvatske jezičnointegracijske politike

6.1 Demografska očekivanja i ciljevi

Tri relevantne demografske projekcije – Europske unije, Ujedinjenih naroda i skupine autora časopisa *The Lancet* – predviđaju da će do 2100. u Hrvatskoj živjeti između 1,6 i 2,8 milijuna ljudi. U usporedbi s 2022. godinom, to predstavlja znatan pad broja stanovnika, što mora zabrinjavati sve strukture društva koje donose odluke o njegovu razvoju i budućnosti. Dijete rođeno 2022. godine doživjet će 2100. dob koja je danas prosječna doživljena životna dob za Hrvatsku, odnosno 78 godina. Drugim rije-

čima, kraj stoljeća nije tako daleka budućnost jer su već rođeni oni koji bi mogli doživjeti ovaj mračan demografski scenarij.

Važan zaključak Strategije demografske revitalizacije RH iz 2024. leži u zapažanju da je, zadrže li se postojeći trendovi fertiliteta i mortaliteta, potrebno omogućiti naturalizaciju relativno velikom broju stranih radnika da bi se pad broja stanovnika smanjio na podnošljivih 92 % u odnosu na 2022. godinu. Riječ je o oko 16 tisuća migranata koji se moraju integrirati u hrvatsko društvo na godišnjoj razini.

Uzme li se u obzir najoptimističnija, Eurostatova projekcija, hrvatski jezik je jedan od četiriju standardnih nacionalnih jezika u Europi s najvećim padom broja govornika. Pad broja govornika je jasan pokazatelj da je budućnost nekoga jezika dovedena u pitanje. Iz Eurostatove projekcije također se može zaključiti da je hrvatski izvjesno najugroženiji slavenski jezik u Europskome gospodarskom prostoru.

Da bi hrvatski jezik opstao, odnosno da bi Hrvatska imala relativno mali pad broja stanovnika (tj. zadržala 92 % stanovništva), potrebno je slijediti cilj četvrtoga scenarija Strategije demografske revitalizacije koji predviđa kontinuiranu i snažnu jezičnu integraciju imigranata.

6.2 Održivost i učinkovitost vaučerskoga učenja hrvatskoga

U Hrvatskoj postoje programi za jezičnu integraciju stranih državljana, ali su zakonski uspostavljeni za tražitelje azila i osobe pod međunarodnom zaštitom. Radnici migranti iz trećih zemalja imaju ograničene mogućnosti za učenje hrvatskog jezika. Civilni sektor organizira sporadične programe koji se provode na projektnoj osnovi, što često onemogućuje temeljitije učenje zbog kratkoga trajanja. Pučka otvorena učilišta i jezične škole nude relativno skupe tečajeve koje si migranti često ne mogu priuštiti (Butković–Samardžija–Rukavina 2022:46). Neke vidove političkoga i zakonodavnoga okvira jezične integracije migranata u Hrvatskoj stručnjaci znaju vrlo kritički ocijeniti. Primjerice, u svome nedavnom radu iz 2024., autorice Đurđević i Cvitanušić (2024:76) zaključuju da u zemlji ne postoji sustavni, stručni i providni pristup pitanju certificiranja poznavanja hrvatskoga jezika. Ističu da svaka ustanova posve samostalno odlučuje o protokolu, cijeni i sadržaju ispita kojim migranti polažu hrvatski jezik, što govori o nedostatku jedinstvenih kriterija i uvjeta.

Program vaučera za učenje hrvatskoga kao stranoga, koji organizira Hrvatski zavod za zapošljavanje, nije postigao očekivane rezultate u 2024. godini, prvoj godini postojanja programa. Poslodavci su uvelike propustili iskoristiti ovu mjeru koja potiče jezičnu integraciju radnika migrana-

ta. Predviđeni iznos iskorišten je tek malim dijelom – prema službenome izvoru 16.180,02 eura ili manje od 11 % predviđenih sredstava. U listopadu 2024., tijekom prvoga saborskog čitanja predloženih Izmjena i dopuna Zakona o strancima, potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova izjavio je na konferenciji za novinstvo da se u 2024. »uvelo 10.000 vaučera za učenje stranih jezika«³², iako je izračun pokazao da je predviđen iznos dostatan za manje od tisuću tražitelja vaučera. Sa samo 113 iskorištenih vaučera i 58 stranih radnika koji su uspješno završili program osnovnoga jezičnog obrazovanja, uspostavljeni vaučerski model nije odgovarajući odgovor na današnje potrebe i potrebno ga je bitno promijeniti.

Razlog neuspjeha vaučerskoga sustava leži u činjenici da su poslodavci, a ne radnici migranti, postavljeni kao najvažniji dionici u procesu jezične integracije. Mrežna stranica HZZ-a namijenjena je poslodavcima i jezičnim školama. Bez interesa poslodavaca, strani radnici ne mogu ni znati, a ni prijaviti se za program vaučerskoga učenja jezika. Prevelika uloga poslodavaca također se očituje u potrebi da poslodavac ulaže veće resurse u jezično obrazovanje stranih radnika. Poslodavac mora sufinancirati učenje jezika u rasponu između 30 % i 50 %. Ovisno o veličini subvencije i cijeni jezičnoga tečaja, procjenjuje se da poslodavac po polazniku mora izdvojiti između 150 i 300 eura za 70-satni program. Postupak dobivanja vaučera u praksi ide preko poslodavaca koji za strane radnike moraju proći kroz brojne administrativne korake, kao što su omogućavanje pristupa sustavu e-Građani, otvaranje računa na Burzi rada i potreba sastavljanja životopisa na hrvatskome.

Uključivanje poslodavaca u proces jezične integracije polazi od ideje da je poslodavcima najviše u interesu zapošljavanje stranih radnika, pa da oni trebaju snositi i odgovarajuću odgovornost. Međutim, takvom razmišljanju može se uputiti kritika. Poslodavac jest važan dionik, ali nije i najvažniji jer je njegova primarna uloga gospodarska, a ne demografska ili jezičnopolitička. Politika koja u središte nacionalne demografske strategije stavlja poslodavca ne može se nazvati dugoročno održivom. Opstanak hrvatskoga jezika, kulture i nacije primarni je državni interes i natkriljuje kratkoročne interese poslodavca. Drugim riječima, korporativni interesi i interesi kapitala nisu nužno podudarni interesima društva u cjelini. Slaba prijava poslodavaca na program učenja hrvatskoga jezika zapravo šalje još jednu važnu poruku za jezičnu politiku. Poslodavce, čini se, zadovoljava postojeće stanje da na radnome mjestu nastave praksu komuniciranja na engleskome jeziku koji je za njih i strane radnike najjednostavniji i koji ne

³² <https://vlada.gov.hr/vijesti/bozinovic-izmjenama-zakona-o-strancima-uvodi-se-dodatni-red/43096?lang=hr>.

izaziva potrebu za ulaganjem dodatnih resursa. Stoga neki stručnjaci vjeruju da bi trebalo uvesti zakonsku obvezu za poslodavce da osiguraju jezično obrazovanje svojih zaposlenika. Đurđević i Cvitanušić (2024:76–77) naglašavaju da bi učenje hrvatskoga predstavljalo »značajan korak naprijed u svjetlu uspješne integracije stranih radnika u hrvatsko društvo i bogatiju kulturnu razmjenu unutar zajednice« (prijevod T. S.).

Zbog svojega ideološkog značaja, tema jezične integracije stranih radnika očekivano često ulazi u politički medijski prostor. Čini se da je prva navjava sa službene razine o mogućem uvođenju obveze učenja hrvatskoga za strane radnike izrečena krajem srpnja 2025. Državni tajnik u Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji socijalne politike RH (iz redova HDZ-a) izjavio je da »ako interes ne bude onakav kakav smo očekivali [misli na učenje hrvatskoga jezika među stranim radnicima. op. T. S.], ići ćemo na propisane obveze učenja hrvatskoga jezika za one koji ovamo dolaze.«.³³ Hoće li se vlast odlučiti na ovaj ozbiljan zaokret u jezičnoj politici znat će se ubrzo – već koncem 2025. – kada se očekuje predstavljanje novoga teksta izmjena i dopuna Zakona o strancima kojim će se regulirati ovo pitanje.

Za razliku od hrvatskoga vaučerskog sustava koji financiraju država i poslodavci, u Njemačkoj su to država i imigranti. Njemački model počiva na posve drugačijim temeljima i uzet je kao primjer zbog dva razloga koji će se opisati u nastavku.

6.3 Njemačka – primjer organizirane jezičnointegracijske politike

Prvi razlog zašto se Njemačka uzima kao primjer je kvantitativni: Njemačka je jedna od najpoželjnijih zemalja za useljenike na svijetu. Prema podacima OECD-a, nakon Sjedinjenih Američkih Država, Njemačka je druga država po najvećemu priljevu stranih radnika. Tijekom krize u Siriji, procjenjuje se da se samo 2015. uselilo više od 1,1 milijun ljudi u zemlju, odnosno više od 5 milijuna od 2015. do 2023. godine.

Drugi razlog je kvalitativni i odnosi se na uspješnost njemačkoga integracijskog modela za radnike iz trećih zemalja.³⁴ Ta se ocjena temelji na studiji OECD-a sa 15 indikatora iz Zaragoze, kao što su trajanje boravka stranih radnika, stopa njihove nezaposlenosti, samozapošljavanje, zarada, stopa siromaštva, sudjelovanje na izborima i razina percipirane diskriminacije (OECD/EU 2023).

³³ <https://www.vecernji.hr/vijesti/strane-radnike-zakon-ce-obvezati-na-ucenje-hrvatskog-jezika-1879596>.

³⁴ <https://www.iamexpat.de/expat-info/german-expat-news/oecd-study-praises-german-efforts-help-migrants-integrate>.

Kroz svoj imigracijski zakon, Njemačka je od 2005. godine pokrenula integracijske tečajeve za strane radnike iz trećih zemalja koji uključuju stjecanje jezičnih kompetencija prema sustavu ZEROJ-a. Do razine B1, stranim radnicima se omogućuje 600 nastavnih sati za učenje jezika (uz dodatnih 300 za ponavljanje u slučaju neuspjeha na provjeri znanja) kao i 100 sati za upoznavanje s njemačkim pravnim sustavom, kulturom i poviješću. Nastavni sat stoji 4,4 eura, polaznik plaća pola (2,2 eura), a država subvencionira drugu polovicu. Polaznik ima pravo na povrat pola uplaćenog iznosa ako u roku od dvije godine zadovolji na ispitu. Dakle, puna cijena integracije stranih radnika do razine B1 za strane radnike iz trećih zemalja u trajanju od 700 obveznih sati, koja uključuje i gradivo iz prava, kulture i povijesti, iznosi 3206 eura od čega polaznik plaća 1603 eura, odnosno 800 eura u slučaju uspješnosti.

Samo za 2024. godinu izdvojeno je, prema službenim podacima, 1,07 milijardi eura. Interes za učenjem njemačkoga je toliko velik da je proračun za 2024. manji od potrebne 1,24 milijarde.³⁵ U tekućoj 2025. godini proračun je prepolovljen na 500 milijuna eura s očekivanjem da integracijski tečaj pohađa između 326 i 363 tisuće migranata. Studija njemačkoga Federalnog ureda za migraciju i izbjeglice objavljena 2011. godine pokazuje da 57 % polaznika uspijeva dosegnuti jezičnu kompetenciju do razine B1 unutar pet godina (BAMF 2011). Ovakvim širenjem broja govornika godišnje, njemačko društvo može mirnije iščekivati 2100.

U 2024. godini Hrvatska je, podsjećamo, izdvojila 150 tisuća eura što je, imajući na umu najveći mogući iznos subvencije od 370 eura, dostatno za 405 polaznika, odnosno za otprilike 750 polaznika računaju li se prosječne cijene 70-satnih tečajeva hrvatskoga za strance u 2024. godini u zemlji. Predstavi li se hrvatski proračun u 2024. kao novčanica od 100 eura, sustav vaučera čini udio od pola centa, dok njemački model predstavlja udio od 22 centa. Dakle, Njemačka u relativnom omjeru izdvaja 44 puta više novca za jezičnu integraciju u odnosu na Hrvatsku. Kada bi se njemački udio preslikao na hrvatski proračun, Hrvatska bi za potrebe jezične integracije stranih radnika trebala izdvajala 6,6 milijuna eura godišnje.

S obzirom na cijenu tečaja, hrvatski nastavni sat stoji između 4,7 eura i 6,5 eura (njemački je određen na 4,4 eura). Dobije li poslodavac maksimalni iznos subvencije po vaučeru (370 eura) za 50-postotno sudjelovanje HZZ-a, može se izračunati da je najskuplja cijena 70-satnog tečaja 740 eura prema kojem nastavni sat stoji čak 10,6 eura. Drugim riječima, iznos subvencije od 370 eura može se nazvati izdašnim s obzirom na prosječnu ci-

³⁵ https://www.welt.de/politik/deutschland/article253846260/Budget-fuer-Integrationskurse-fast-ausgeschoepft-Finanzierungsluecke-droht.html?utm_source=chatgpt.com.

jenu tečaja 70-satnoga tečaja u Hrvatskoj. Razlog zašto se nije više jezičnih škola dosad prijavilo za ovom lukrativnom mjerom HZZ-a od dosad prijavljenih 14 vjerojatno leži u ograničenju da se samo škole s najmanje dvoje stalno zaposlenih nastavnika hrvatskoga jezika mogu prijaviti za održavanjem tečajeva.

Raskorak između očekivanoga i ostvarenoga u hrvatskome vaučerskom modelu jezične integracije stranih radnika, odnosno premali broj od 113 polaznika u 2024. za neformalno učenje hrvatskog u odnosu na potrebe od 16 tisuća jezično integriranih stranih radnika godišnje u Hrvatskoj, postavlja pitanje održivosti i smisla ovoga tipa jezične integracije.

6.4 Hrvatska jezična politika i jezična integracija stranih radnika

Temeljni problem u osmišljavanju demografske strategije i modela jezičnih integracija leži u nedostatku dovoljnih podataka o migrantskoj populaciji. Ministarstvo unutarnjih poslova prikuplja samo osnovne informacije o useljenicama, što nije dovoljno za izradu useljeničke strategije ili promišljanje plana razvoja hrvatske jezične politike. Članak 243. Zakona o strancima (NN 151/22, kao i izmijenjeni i dopunjeni Zakon iz veljače 2025; KPZS, 2025³⁶) opisuje sadržaj zbirke podataka koje država vodi o stranim radnicima. Tamo se navodi podatak o jezicima koje migrant govori, što jest važan podatak, ali nedostaje informacija o stupnju obrazovanja kao i drugi relevantni podatci, primjerice u kojoj mjeri razumiju i govore hrvatski, jesu li spremni na učenje hrvatskoga, odnosno pohađanja jezičnoga tečaja, ili žele li dulje ostati u zemlji.

Nedostatak informacija može voditi tomu da mediji stvaraju pogrešnu sliku o stranim radnicima, čime se otvara prostor za stvaranje predrasuda i antagonizama. Primjerice, mediji znaju prenositi vijest da je među stranim radnicima manje od 1 % visokoobrazovanih iako, kako je istaknuto, ne postoje službeni podatci o njima.³⁷ Na drugome je mjestu istaknuta tvrdnja da su strani radnici u Hrvatsku »došli raditi i zaraditi, a ne učiti hrvatski«, te da ih »niti pol posto« ne zanima učenje hrvatskoga jezika.³⁸

Nisu samo mediji odgovorni za stereotipizaciju stranih radnika. I osobe iz državnoga vrha svojim izjavama mogu negativno utjecati na sliku koju javnost gradi o stranim radnicima. Na primjer, slabi odaziv za vaučerskim učenjem hrvatskoga tumači se time da strani radnici Hrvatsku doživljava-

³⁶ U trenutku pisanja ovoga rada pročišćeni tekst još uvijek nije bio objavljen na službenim mrežnim stranicama.

³⁷ »U Hrvatsku se uselilo manje od jedan posto visokoobrazovanih«, Večernji list, 5. lipnja 2024.

³⁸ »Došli raditi i zaraditi, a ne učiti hrvatski jezik«, Jutarnji list, 3. studenoga 2024.

ju kao »međuetapu na putovanju«, odnosno kao »predziđe Europe u kojem su sretni što rade, ali ne namjeravaju dugo ostati«. Ishodi anketnoga istraživanja predstavljeni u petome poglavlju, ali i oni koji dolaze od Balabanić et al. (2025), ne govore u prilog potvrde takvoga mišljenja.

Da bi se jezična integracija pospješila, potrebno je promijeniti načela na kojima počiva model. U tablici 9 prikazuju se najvažnije točke postojećega i predloženoga modela jezične integracije.

Tablica 9. Usporedba postojećega modela jezične integracije u RH (vaučerski sustav) s predloženim.

Obilježje	Postojeći model jezične integracije u RH	Predloženi model jezične integracije u RH
Prijavitelj	Poslodavac	Polaznik
Tip	Neformalni	Formalni (ZEROJ)
Trajanje (nastavni sati)	70 ("A1/1")	600 + 100 (A1 i A2)
Usmjerenost	Jezična	Civilizacijska (jezik, pravo, kultura i povijest)
Financiranje	Poslodavac + država (ESF+ do 2029.)	Država (stalna stavka proračuna) + polaznici
Iznos	16.180,02 eura (potrošenih u 2024.) 150.000 eura (predviđenih u 2024.)	≈ 45 milijuna eura (procijenjeno)
Veličina (broj polaznika godišnje)	113	28.000
Cjelovito i službeno prikupljanje podataka o imigrantima	Nema	Potrebno prikupljati
Ciljane regije i jezično područje za jezičnu integraciju	Nisu određene	Potrebno odrediti
Uvjet za dugotrajni boravak	B1	A2
Obveza učenja jezika pri dolasku u zemlju	Nema	Nema

Predloženi model pokazuje da strani radnici ne bi smjeli ovisiti o dobroj volji poslodavaca da krenu s integracijom u hrvatsko društvo. Informacije i ponude za učenje hrvatskoga moraju se učiniti dostupne stranim radnicima, kao i mogućnost da se oni samostalno prijavljuju. To pretpostavlja da se ne može očekivati od stranih radnika da pošalju životopis na hrvatskome koji tek žele početi učiti.

Trenutačni oblik nastave nije dio sustava ZEROJ. Poznavanje hrvatskoga na razini B1 navedeno je kao preduvjet za stjecanje dozvole za dugotrajno boravište (NN 100/2021). Razinu B1 bi trebalo preispitati može li se spustiti na razinu A2 kao u primjeru Slovenije (više u nastavku), procjenjujući dobiti i rizike koje ta odluka nosi. Prihvatanjem ZEROJ-a ujedno se određuje i minimalno trajanje nastavnih sati potrebnih da se dosegne određena razina poznavanja jezika.

Kao što je pilot projekt HGK-a *Welcome to Croatia* uspješno pokazao, jezični tečajevi trebaju biti obogaćeni dodatnim sadržajem potrebnim da se radnici migranti mogu snažnije integrirati u hrvatsko društvo.

Velik dio sredstava predviđenih za 2024. ostao je neutrošen (oko 85 %). Unatoč tomu, država je i u 2025. nastavila s postojećem praksom. Temeljna uloga poslodavaca je da stranim radnicima omogućiti pohađanje tečaja (ako već ne postoji uspostavljeni sustav stimulacija na radnom mjestu ili porezne politike države). Financijsko sudjelovanje, kao u njemačkome modelu, trebalo bi prebaciti na polaznike jer su oni glavni korisnici usluge i najzainteresiraniji dionik za konačnom integracijom u hrvatsko društvo. Osim što će na kraju toga procesa kandidirati za dobivanje dugotrajnoga boravišta, povrat dijela uplaćenih sredstava, nalik na njemački model, može dodatno pobuditi migrante da budu uspješniji u učenju.

U trenutku predaje rukopisa rada (veljača 2025.) u Hrvatskoj boravi 113.504 stranih radnika iz trećih zemalja, a gospodarstvenici govore o mogućoj potrebi od čak pola milijuna stranih radnika. S druge strane, potreba za jezičnom integracijom višestruko je manja (16 tisuća ili 14 % od broja radnika koji trenutno boravi u zemlji). Ovaj omjer ukazuje da jezična integracija ne mora nužno biti obvezatna za sve radne migrante, kao i to da je u slučaju velikoga interesa moguće provesti odabir najboljih kandidata za jezičnom integracijom.

Slovenija je od travnja 2023. bitno postrožila uvjete za imigraciju jer je jezična integracija postala obvezna. Poznavanje slovenskoga jezika na razini A1 uvjet je za sve strane radnike koji dolaze raditi u zemlju i moraju ga ispuniti u roku od godinu dana od njihove prijave. Za dozvolu stalnoga boravka i dalje se zahtijeva dokaz o poznavanju slovenskoga, ali na ra-

zini A2. Jezični tečajevi su besplatni, nudi se 180-satni program, a kapaciteti su manji od iskazanoga interesa.

Uvođenje obveze učenja jezika, dakako, iziskuje ozbiljno ulaganje sredstava. Međutim, ako bi jezična integracija imala za cilj ostvarivanje četvrtoga scenarija Strategije demografske revitalizacije, koji govori o potrebi za 16 tisuća jezično integriranih stranih radnika godišnje, iznos koji bi država morala izdvojiti bio bi deseterostruko niži nego kada bi se obveza jezične integracije odredila svim migrantima koji se nalaze u zemlji. Kada bi se njemačke brojke primijenile na Hrvatsku, procjenjuje se da bi bilo potrebno uložiti oko 45 milijuna eura godišnje za jezično obrazovanje 28 tisuća polaznika. Iznos je napravljen prema računici da se u Njemačkoj po migrantu izdvaja 1603 eura i da je stopa uspješnosti dostizanja do B1 razine 57 % unutar pet godina. Iako je 45 milijuna eura u posvemašnjemu nesrazmjeru u odnosu na postojeći proračun od 150 tisuća eura u 2024. predviđenih za jezičnu integraciju, zabrinjavajuće demografske projekcije morale bi osvijestiti prioritet za redistribucijom proračunskih sredstava. U odnosu na 687 milijuna eura koliko je za potrebe demografije i iseljeništva predviđeno u hrvatskom državnom proračunu u tekućoj 2025. godini, iznos od 45 milijuna eura predstavlja 6,5 % toga proračuna. Procijenjeni iznos mogao bi narasti za dio kojim bi se uspješni polaznici nagrađivali za uspjeh u svladavanju hrvatskoga jezika, kao u slučaju njemačkoga modela.

Jezična politika također mora raspraviti pitanje koje potiču demografi o zemlji ili regiji na koju se imigracijska politika usmjerava. U tom se kontekstu zna spominjati španjolsko govorno područje i Južna Amerika. Jezični stručnjaci mogu potvrditi da je učenje hrvatskoga jezika i pisma bitno lakše govornicima indoeuropskih jezika koji pišu latiničnim pismom. Za razliku od španjolskoga, govornici nepalskoga i tagaloškoga nemaju ni najosnovnije jezične priručnike za učenje hrvatskoga.

Na programu *Welcome to Croatia* uočeno je da su značajno uspješniji u učenju hrvatskoga bili polaznici nastave koja se izvodila na licu mjesta u odnosu na mrežni pristup. Kvaliteta učenja hrvatskoga jezika ovisila je i o tome jesu li polaznici imali slobodni dan za nastavu ili su ju pohađali nakon radnoga dana. Polaznici za čije se radne uvjete moglo procijeniti da su dobri, primjerice kuhari i poslužitelji u poznatim i visokorangiranim hotelskim lancima, pokazali su veću uspješnost na jezičnim vježbama. Dodatne analize anketnih ishoda mogle bi potvrditi postojanje korelacije radnoga mjesta s motivacijom stranih radnika da nauče hrvatski jezik i željom da ostanu živjeti u Hrvatskoj.

Iskustvo razvijenih zemalja potvrđuje da je getoizacija stranih radnika vrlo ozbiljan društveni problem. Važan anketni ishod predstavljen u ovom radu govori da su strani radnici spremni učiti hrvatski, da jezičnu barijeru na radnome mjestu osjećaju najuvjerljivijim izazovom s kojim se suočavaju, te da su vrlo zainteresirani trajno ostati u Hrvatskoj. Zbog toga se očekuje da bi radnici migranti mogli pomoći ublažavanju negativnih demografskih projekcija u zemlji. Da bi se taj proces mogao pokrenuti, potrebno je osmisliti integracijsku jezičnu politiku. Nedavno doneseni Zakon o hrvatskom jeziku (2024.) može pritom značajno pomoći jer je uspostavio politički mehanizam organiziranoga bavljenja jezičnom politikom za hrvatski jezik. Odgovornost hoće li hrvatski biti jedan od najugroženijih nacionalnih, standardnih jezika u Europi do 2100. dakle leži i u Vijeću za hrvatski jezik.

Krajnji zaključak može se oblikovati na sljedeći način: mjeru kratkoročnoga, jednokratnoga i isključivo jezičnoga obrazovanja s pomoću vaučera, koji sufinanciraju država i poslodavac, treba zamijeniti dugoročnim i cjelovitim obrazovanjem do razine B1 za ciljanih 16 tisuća najmotiviranijih migranata čime bi se četvrti, optimalni scenarij Strategije demografske revitalizacije, mogao početi provoditi u praksi.

Literatura

- AYS. 2023. *Izvešće o radu za 2023. godinu*. Udruga "Zemljani – Are You Serious". <https://www.areyouserious.eu/about-us/Project-Data/>
- Balabanić, Ivan; Marina Perić Kaselj; Mislav Rubić; Natasha Ružić Kathleen; Marko Turk; Dragan Nimac; Nikola Šimunić; Krešimir Dabo; Iva Tadić. 2025. *Istraživački izveštaj anketnog istraživanja o kvaliteti života i obrascima života stranih radnika iz Azije i Afrike u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za istraživanje migracija.
- BAMF. 2011. *Das Integrationspanel: Ergebnisse einer Längsschnittstudie zur Wirksamkeit und Nachhaltigkeit von Integrationskursen*. Nürnberg: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge. <https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/Forschungsberichte/fb11-integrationspanel.pdf>
- Butković, Hrvoje; Višnja Samardžija; Ivana Rukavina. 2022. *Strani radnici u Hrvatskoj: izazovi i mogućnosti za gospodarski i društveni razvoj*. Zagreb: Institut za razvoj i međunarodne odnose.
- Dorđević, Ranka; Jelena Cvitanušić. 2024. Language integration of forced and economic migrants in Croatia. *Slovenščina* 2.0 12(2), 63–79. <https://doi.org/10.4312/slo2.0.2023.1.1-6>
- EK 2019 = European Commission. 2019. *Labour Market Integration of Third Country Nationals in EU Member States: Synthesis Report for the EMN Study*. Brussels: European Commission.
- EK 2023 = European Commission. 2023. *EUROPOP2023 – population projections: tables and figures*. Luxembourg: Eurostat, Publication Office of the European Union. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/1/1f/EUROPOP2023_population_projections_update_29-03-2023.xlsx
- EK 2024 = European Commission. 2024. *First residence permits – per thousand persons*. https://doi.org/10.2908/MIGR_RESPOP
- Jurić, Tado. 2023. Immigration to Croatia: Big (Migration) Data Approach. *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 57(450), 145–174. <https://doi.org/10.21857/9e31lhzw8m>
- KPZS 2025 = Hrvatski sabor. 2025. *Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima*. Prihvaćen u Hrvatskom saboru 21. veljače 2025. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2025-02-07/095303/PZE_63.pdf
- NN 151/22 = Hrvatski sabor. 2022. *Zakon o strancima*. Narodne novine 151(2022). <https://www.zakon.hr/z/142/Zakon-o-strancima>

- NN 36/2024 = Hrvatski sabor. 2024. *Strategija demografske revitalizacije Republike Hrvatske do 2033. godine*. Narodne novine 36(2024), 78–167. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_03_36_580.html
- OECD/EC 2023 = OECD / European Commission. 2023. *Indicators of Immigrant Integration 2023: Settling In*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/1d5020a6-en>
- Rocca, Lorenzo; Cecilie Hamnes Carlsen; Bart Deygers. 2020. Linguistic Integration of adult migrants: requirement and learning opportunities. Report on the 2018 Council of Europe and ALTE survey on language and knowledge of society policies for migrants. Strasbourg: Council of Europe
- UN 2024 = United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. 2024. *World Population Prospects: The 2024 Revision*. <https://population.un.org/wpp/>
- Vollset, Stein Emil et al. 2010. Fertility, mortality, migration, and population scenarios for 195 countries and territories from 2017 to 2100: a forecasting analysis for the Global Burden of Disease Study. *The Lancet* 396(10258), 1285–1306. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30677-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30677-2).

Linguistic Integration of Foreign Workers from Third Countries in the Context of the Development of Croatian Language Policy

Abstract

Three key demographic projection sources – the European Commission, the United Nations, and researchers from the *The Lancet* – estimate that by the end of the century, Croatia's population will shrink to between 1.6 and 2.8 million, retaining only 37 % to 73 % of its 2021 population. While the survival of the Croatian language is not immediately at risk, these projections place it among the most endangered official languages in Europe by 2100. The Strategy for the Demographic Revitalization of Croatia (2024) estimates that sustaining the current population level requires integrating approximately 16,000 migrants annually, assuming trends remain unchanged. Since the liberalization of immigration laws in 2021, the number of foreign workers from third countries has surged, making Croatia the third country in the European Economic Area with the highest migrant share per 1,000 inhabitants by 2023.

The paper explores whether foreign workers from third countries are willing to integrate linguistically and what kind of language policy could best facilitate this process. Based on a 2024 survey of 130 migrant workers, conducted as part of the *Welcome to Croatia* program by the Croatian Economic Chamber, the paper proposes guidelines for Croatian language policy development. It examines existing legislation, highlights critical points in the 2024 Amendments to the Foreigners Act, and reviews five existing models of Croatian language acquisition for foreign workers. Special attention is given to the **voucher-based Croatian language learning model**, introduced in 2024, assessing its limitations in relation to the **fourth, sustainable scenario** of Croatia's demographic revitalization.

The paper concludes that the current voucher model falls short of meeting integration needs and proposes a new linguistic integration model, inspired by Germany's long-standing approach, which has been evolving for over two decades.

Ključne riječi: strani radnici; jezična integracija; hrvatski kao strani jezik; jezična politika; demografska revitalizacija

Keywords: foreign workers; language integration; Croatian as a foreign language; language policy; demographic revitalization

Dodatak 1

Entry questionnaire

This questionnaire aims to collect non-personal data about the attendees of the programme *Welcome to Croatia*, organized by the Croatian Chamber of Economy and the Bernays University of Applied Sciences in 2024. The data collection has two aims: (1) to help teachers to achieve educational goals of the highest quality; and (2) to create datasets that will be used for the creation of policy documents, analyses, and case studies.

The questions do not collect personal data, such as names, surnames, email addresses, phone numbers, etc.

Questions are organized into four groups: demographics, work in Croatia, language, and the final questions.

The time required to fill out all the questionnaire is 15 minutes. The questionnaire does not contain right and wrong answers. Please, circle a letter to answer the question.

Thank you!

Demographics

1. Gender

A Male B Female C Other

2. Age

A 18 – 29 B 30 – 39 C 40 – 49
D 50 – 59 E 60 – 69 F 70+

3. Citizenship

(Write the name of your homeland in English)

4. What is your highest level of education?

A No formal education B Primary school
C Secondary school D Higher education

Work in Croatia

5. When did you arrive in Croatia?

- A 2024 B 2023 C 2022
D 2021 E 2020 F Earlier

6. Is a member of your family in Croatia too?

- A Yes B No

7. How long do you plan to stay in Croatia?

- A Less than a year B 1 – 2 years C 2 – 3 years
D 3 – 4 years E 4 years and longer

8. If you could, would you like to live in Croatia permanently?

- A Yes B No

9. How long have you been employed in Croatia?

- A Less than a month B 1 – 3 months C 3 – 6 months
D 6 – 12 months E 1 – 2 years F 2 – 3 years
G 3 years and longer H Still not employed

10. What challenges do you face when conducting your job?

Multiple answers are possible.

- A Workplace integration difficulties B Language barrier
C Lack of mentorship D Performing tasks
E Lack of professional skills F Time constraints and deadlines
G Workload H Cultural mismatch
F Other _____

Language

11. First language

- A Nepali B Hindi C Filipino
D Bengali
Other: _____

(Write the name of your first language in English)

12. Do you speak any of these languages – English, Chinese, Hindi, Spanish, French, Arabic, Bengali, Portuguese, Russian, Urdu, Indonesian or German?

A None

B 1

C 2

D 3

E 4+

13. How well do you speak English?

(A scale of 0 to 10 where 0 is 'very bad' and 10 'very good'.)

0 Very bad

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10 Very good

14. How well do you understand Croatian?

(A scale of 0 to 10 where 0 is 'I do not understand at all' and 10 'I understand well'.)

0 I do not understand at all

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10 I understand well

15. If you were being offered a free of charge language course to learn the basics of Croatian in the afternoon and on weekends, would you attend it?

A Yes

B No

C Not sure

Final questions

16. Do you consider yourself to be religious?

(A scale of 0 to 10 where 0 is “Not religious at all” and 10 “Very religious”.)

0 Not religious at all

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10 Very religious

99 Not sure or I do not have any opinion

17. How emotionally attached are you to your country of citizenship?

(A scale of 0 to 10 where 0 is “Not at all” and 10 “Very strong”.)

0 Not at all

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10 Very strong

99 Not sure or I do not have any opinion

18. Do you plan to continue learning Croatian?

A Yes

B No

C Not sure

19. How important do you think is knowing Croatian during your life in Croatia?

(A scale of 0 to 10 where 0 is “Not important at all” and 10 “Very important”.)

0 Not important at all

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10 Very important

99 Not sure or I do not have any opinion

20. What was your life like before immigrating to Croatia?

(A scale of 0 to 10 where 0 is ‘Very poor’ and 10 ‘Very good’.)

0 Very poor

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10 Very good

99 Not sure or I do not have any opinion

21. How satisfied are you with your life in Croatia?

(A scale of 0 to 10 where 0 is ‘Not satisfied at all’ and 10 ‘Very satisfied’)

0 Not satisfied at all

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10 Very satisfied

99 Not sure or I do not have any opinion

22. To what extent are you familiar with your employment rights in Croatia?

0 Not familiar at all

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10 Very familiar

99 Not sure or I do not have any opinion

23. When applying for a job, it is important to me that the employer offers:

(Grade from 1 to 9 where 1 is the most important and 9 the least important)

A Financial stability

B The possibility of career advancement

C Motivating working environment

D Paid education

E Administrative and legal support

F A positive and respectful environment

G Provided accommodation

H Clear expectations and feedback mechanisms

I Recognition for achievements and contributions

24. Which of the listed do you consider important for employment?

(Grade from 1 to 10 where 1 is the most important and 10 the least important)

- A Knowing foreign languages
- B Communication skills
- C IT skills
- D Motivation and commitment to work
- E Understanding of different cultures
- F Work ethics
- G Adaptability and flexibility
- H Teamwork and collaboration
- I Creativity
- J Good organization

25. Would you recommend other people in your homeland to come for work in Croatia?

- A Yes
- B No
- C Not sure

26. How safe do you feel since you immigrated to Croatia?

(A scale of 0 to 10 where 0 is 'Not safe at all' and 10 'Very safe'.)

- 0 Not safe at all
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10 Very safe
- 99 Not sure or I do not have any opinion

27. Rate the usefulness of the Welcome to Croatia program.

1 Not useful

2

3

4

5

6

7

8

9

10 Very useful

99 Not sure or I do not have any opinion

28. Which module from the Welcome to Croatia program was most useful to you?

A Understanding Croatia

B Be Safe Be Happy

C Speak Like a Croat

D Peek Performance

E Not sure or I do not have any opinion

29. How well did you understand the questions?

(A scale of 0 to 10 where 0 is 'I did not understand' and 10 'I understood')

0 I did not understand

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10 I understood well